

ÅRSREDOVISNING 2018

Hörselskadades Riksförbund 2018

Hörselskadades Riksförbund
org nr 802004-4510 • www.hrf.se

Tack!

Ett varmt tack till alla förtroendevalda och andra medlemmar för ovärderligt engagemang under 2018! Jag vill särskilt nämna förbundsstyrelsen, som stöttade förbundsstyrelsen med råd och synpunkter.

Jag vill även rikta ett stort tack till våra givare runt om i landet, som med små och stora bidrag stödjer HRF och gör vårt arbete för hörselskadade möjligt.

Tack också till våra olika samarbetspartners inom funktionshinderrörelsen och andra intresseorganisationer, såväl i Sverige som i andra delar av världen.

Till sist ett tack till HRFs personal för viktiga arbetsinsatser under verksamhetsåret 2018.

Mattias Lundekvam
förbundsordförande, Hörselskadades Riksförbund (HRF)

Innehåll

Verksamhetsberättelse	5
Förvaltningsberättelse	37
Resultat och balansräkning	51
Noter	60

Verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelsen på de följande sidorna utgår från HRFs handlingsprogram för 2017–2020, som beslutades av kongressen 2016. De första avsnittens namn motsvarar rubrikerna i handlingsprogrammet. Därefter beskrivs övrig stadgebunden och reguljär verksamhet.

A. Stark, synlig, hörselsmart

A.1 Att stärka hörselskadade så att fler kan, vill och vågar ta tillvara sina möjligheter och rättigheter

Sprida information om Hörsellinjen

HRFs rådgivningstjänst Hörsellinjen ger hörselskadade och anhöriga kunskap om hur de kan utkräva sina rättigheter i egenskap av patient, konsument, arbetstagare, elev, förälder, publik, väljare och så vidare. Via Hörsellinjen kan medlemmar även få tillgång till juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor.

Under året fick Hörsellinjen en hel del uppmärksamhet i media, bland annat i olika veckotidningar. Det förekom också viss annonsering, framför allt på Google, men också i pensionärstidningar. Ett planerat informationsutskick till hörselvården, öronläkare, företagshälsovård, vårdcentraler och annan vård- och omsorgsverksamhet sköts upp till 2019.

Hörselveckan 2018

”Ett hörselsmart samhälle nu!”, var HRFs budskap under Hörselveckan 2018, den 15–21 oktober. HRFs distrikt och föreningar genomförde ett 70-tal aktiviteter runt om i landet, varav de flesta ägde rum på Hörselskadades Dag, den 20 oktober. Från norr till söder samlades aktiva HRF:are för att sprida information, väcka opinion, värva nya medlemmar och uppmuntra allmänheten att testa sin hörsel.

Under veckan genomfördes ungefär 2 000 hörseltester per dag med HRFs gör-det-självt-test Hörseltestaren, vilket är fem gånger så många som under en bra vecka en annan tid på året (se även B.4).

I samband med Hörselveckan fick HRF en hel del uppmärksamhet i media, både lokalt och rikstäckande. Förbundet gick ut med flera pressmeddelanden, dels om HRFs gör-det-självt-test Hörseltestaren och aktiviteter runt om i landet, dels om HRFs krav på att endast audionomer ska få prova ut hörapparater. I Kalmar län gjorde HRF ett lokalt medieutspel med kritik mot den nya landstingsmajoritetens planer på att införa vårdval inom hörselvården (se B.2).

Pröva diskrimineringslagen

En förbundsstyrelseledamot och en anställd vid HRF anmälde konferensanläggningen 7A till Diskrimineringsombudsmannen (DO), sedan de utsatts för diskriminering på grund av bristande tillgänglighet i samband med ett seminarium våren 2016. Den teleslinga som enligt Boverkets byggregler ska finnas i denna typ av lokal fungerade inte.

Efter en ytterst bristfällig utredning kom DO fram till att konferensanläggningen 7A inte brutit mot förbudet om bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen. Förbundet beslutade därför att, i samförstånd med de två som gjorde anmälan, stämma konferensanläggningen för brott mot diskrimineringslagen, med stöd av den företrädesrätt ideella organisationer har. Under 2018 lämnades stämningsansökan in och en första förhandling, så kallad muntlig förberedelse, hölls i Stockholms tingsrätt. Konferensanläggningen bestred stämningen. Huvudförhandling är planerad till maj 2019. HRFs förhoppning är att den rättsliga prövningen ska resultera i en prejudicerande dom, som ger vägledning om hur diskrimineringslagens skrivningar om bristande tillgänglighet ska tolkas i liknande situationer.

Pressutspel med kritik mot DO: "Godkänner diskriminering av hörselskadade"

HRFs stämningsansökan uppmärksammades av Sveriges Radios Ekot samma dag som den lämnades in till tingsrätten. Inslaget satte ljuset på såväl diskrimineringslagen som teleslingors betydelse för hörselskadade.

I ett pressmeddelande riktade HRF hård kritik mot DOs tidigare hantering av ärendet. HRF konstaterade att DO i praktiken "godkänner diskriminering av hörselskadade" när myndigheten beslutar att det inte rör sig om diskriminering om det finns teleslinga en lokal, trots att den inte fungerar.

A.2 Att öka hörselskadekunskapen och väcka opinion för ett hörselsmart samhälle

Almedalsveckan 2018

Almedalsveckan i Visby är en viktig arena för samhällsdebatt och intressepolitisk påverkan. HRF medverkade sommaren 2018, för att knyta värdefulla kontakter och lyfta hörselskadades frågor.

Inför Almedalsveckan gjorde HRF och Unga Hörselskadade (UH) ett gemensamt utskick till cirka 1 200 personer med ansvar för arrangemang under Almedalsveckan, med rubriken "*Ni har väl inte glömt att fixa slinga i Almedalen?*". Brevet påminde om hörselskadades behov av tillgänglighet, tipsade om vår checklista för hörseltillgänglighet på hørsellinjen.se samt uppmanade arrangörerna att kontakta Hörsellinjen för ytterligare råd och information.

Brevet bidrog till att drygt hälften av Almedalens cirka 4 000 seminarier och utfrågningar hade teleslinga, att döma av programmet. Det innebar en liten ökning jämfört med 2017, men eftersom brevet genererade en hel del frågor till Hörsellinjen och många sista-minuten-bokningar av teleslingor, finns det skäl att tro att det skulle ha funnits färre slingor i Almedalen detta år om inte brevet hade skickats ut.

HRFs checklista för hörseltillgänglighet publiceras numera även på Almedalsveckans officiella webbsida.

Vårt budskap i Almedalen var samma som i valrörelsen: "*Svensk politik hörs för dåligt*" (se nedan). HRFs representanter framhöll vikten av tillgänglighet i valrörelsen och ett hörselsmart samhälle, där hörselskadade kan vara fullt delaktiga i samhällsdebatten.

En fråga som blev aktuell i Almedalen var tolkfrågan. Regeringen hade beslutat om en missriktad satsning på stöd till tolkning i arbetslivet ett par veckor innan Almedalen. Detta ledde till att HRFs förbundsordförande, tillsammans med företrädare för andra hörselorganisationer, träffade barn-, äldre- och jämställdhetsminister Lena Hallengren i Visby. Se även C.3.

Valrörelsen 2018

Var femte väljare har en hörselnedsättning. Verklig demokrati förutsätter därför tillgänglighet med textning och valmöten med teleslingor, bra ljudmiljö och olika typer av tolkning. Det har HRF framhållit under många år, under devisen "*Svensk politik hörs för dåligt*".

Det påverkansarbetet har haft effekt, det blev tydligt under valrörelsen 2018. Det var till exempel första gången partierna textade i stort sett alla sina valfilmer på webben och i sociala medier.

Men det fanns också stora brister. Viktiga delar av valrörelsen 2018 var otillgänglig för hörselskadade, inte minst debatter och mediebevakning på webben.

I augusti genomförde Expressen och Dagens Industri en webbsänd partiledardebatt, utan att texta. Det var ”ovärdigt en demokrati” och ”otidsenligt”, konstaterade HRF i en debattartikel i branschtidningen Medievärlden. Aftonbladet marknadsförde sin partiledardebatt som ”valets viktigaste”, men textade trots det först efter påstötningar från HRF och då ett par dagar efter.

Som en följd av HRFs kritik bjöd både Expressen och Aftonbladet in HRF till samtal under hösten, om hur mediehusen kan utveckla och utöka sin textning på webben.

Med anledning av de otextade, webbsända partiledardebatterna skickade HRF brev till riksdagspartierna i augusti, där de uppmanades att inte ställa upp på otextade debatter, intervjuer och valfilmer. Alla som svarade uttryckte att tillgänglighet är viktigt, men ingen sa sig vara beredda att avstå från att delta i en debatt för att den var otextad.

Under våren lanserade HRF en särskild webbsida om hörseltillgänglighet i valrörelsen, där förbundet uppmanade partier, politiker, arrangörer och medier att satsa på en tillgänglig, hörselsmart valrörelse samt erbjöd råd och checklistor om råd om hur valrörelsen kunde bli mer tillgänglig.

Samma budskap fanns på HRFs valblad, som användes av föreningar/distrikt i deras lokala påverkansarbete. De fick även brev med tio tips på vad de kunde göra för att påverka, synas och höras i valrörelsen. Ett sådant tips var ett förslag på insändare: *”Utestäng inte hörselskadade väljare från valrörelsen”*. Denna valinsändare publicerades i ett 50-tal lokala och regionala tidningar runt om i landet och en variant infördes som debattartikel i tidningen Metros editioner i olika delar av landet.

Föreningar och distrikt kunde söka så kallat ”valrörelsebidrag” från förbundet, till stöd för lokalt/regionalt påverkansarbete i valrörelsen (se F.2).

Slingkollen

Slingkollen är HRFs landsomfattande projekt för att kontrollera och se till att teleslingor installeras i lokaler där hörselskadade vistas (se även C.3 och F.3).

Intressepolitisk bevakning

Förbundet bevakar ständigt olika intressepolitiska frågor som har betydelse för HRFs påverkansarbete för ett hörselsmart samhälle. Vi samlar in ny kunskap och tar del av material från olika utredningar, departement och myndigheter, forskningsrapporter, avhandlingar, statistik med mera. Vi deltar i myndigheters samråd. Vi bevakar även samhällsutvecklingen, med särskilt fokus på de frågor som prioriteras i HRFs handlingsprogram.

B. Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service

B.1 Att fler hörselskadade ska få hörselrehabilitering utifrån behov

Utspel om vikten av kommunikativ verktyglåda

I samband med Internationella Cochleaimplantat-dagen, den 25 februari, gjorde HRF ett utspel om vikten av att alla hörselskadade får tillgång till en rik, ”kommunikativ verktyglåda”.

”Oavsett om vi använder hörselimplantat eller hörapparater behöver vi en kommunikativ verktyglåda – en hörselsmart kompetens som bland annat omfattar strategier för olika situationer, kommunikationssystem och andra hjälpmedel, kunskap om möjligheten att använda olika typer av

tolkning, samt möjlighet att få lära sig teckenspråk och Tecken Som Stöd (TSS)”, konstaterade HRFs förbundsordförande i ett uttalande.

”Det här förutsätter allsidig habilitering/rehabilitering – och en utvecklad hörselvård, som gör det möjligt för oss hörselskadade att utveckla och anpassa vår ”verktygslåda” allt eftersom hörsel, livssituation och behov förändras.”

Kunskapsunderlag om CI-vården

Under året fortsatte arbetet med kartläggningen av hur CI-vården i Sverige ser ut. Syftet med kartläggningen är att ta fram ett kunskapsunderlag för påverkansarbete inom området. Arbetet kommer att fortsätta under nästa år. Som ett led i satsningen på CI-frågor deltog förbundet vid ett par större arrangemang om CI-frågor; dels på Euro-CIUs Workshop i Barcelona i april, dels på CI-utbildning i april som anordnats av Sektionen för Hörselimplantat, Karolinska Universitetssjukhuset/Huddinge i samarbete med CI-föreningen i Stockholm, samt på CI-dagen på Karolinska Sjukhuset Huddinge i december. Förbundet har även träffat CI-klinikerna i Uppsala och Huddinge.

Hörselskadade förlorar ersättning efter CI-operation

HRF uppmärksammades under hösten 2018 på att det verkar bli vanligare att hörselskadade med schablonbeloppet i Handikappersättningen förlorar detta efter att ha genomgått en CI-operation. Bland annat har Hörsellinjen kunnat konstatera att fler hör av sig och ställer frågor kring detta. Detta är en relativt ny fråga. Eftersom en allvarlig hörselskada sällan eller aldrig blir bättre har det tidigare knappast förekommit att hörselskadade med schablonbeloppet i handikappersättning fått denna sänkt eller indragen. Detta har ändrats sedan Försäkringskassan bedömt att ett cochlea-implantat ska likställas med hörapparat. I relevant lagtext står endast hörapparat.

För att få ökad klarhet kring frågan om cochlea-implantat och handikappersättning/merkostnadsersättning träffade HRF ansvariga vid Försäkringskassan i december. De bekräftade att alla som har schablonbelopp inom ramen för handikappersättningen får detta omprövat regelbundet och alltid vid 65 års ålder. De menade dock att detta var i enlighet med samma regler som tidigare och inte fråga om någon skärpt kontroll. HRF avser att fortsätta bevaka denna fråga.

Seminarium om Menières sjukdom

Den 21 april anordnade förbundskansliet ett Menièresseminarium. Ambitionen med seminariet var att öka kunskapen om och stärka vårt påverkansarbete i hörselvårdsfrågan. På seminariet fördjupade sig deltagarna i några aktuella frågor om den pågående utvecklingen och delade med sig av personliga erfarenheter med varandra. Seminariet innehöll även föredrag om flexarbetstid och svenska statliga utredningen om det danska flexjobbssystemet, samt en föreläsning om lyckad rehabilitering för personer med Menière. För att utveckla förbundets påverkansarbete bildades ett Meniërenätverk av olika HRF-medlemmar med representant från förbundsstyrelsen som sammankallande.

B.2 Att hörselvården ska vara likvärdig, offentligt finansierad och av hög kvalitet i hela landet

Samla in statistik från hörselvården

Varje år i 20 års tid har förbundet samlat in statistik från hörselvården i Sverige. Syftet är att kunna följa utvecklingen inom hörselvården över tid, få underlag för intressepolitiskt påverkansarbete samt kunna uppdatera vår information om hörselvården i hela landet, bland annat på horseslinjen.se.

Under 2018 samlade vi in statistik om bland annat hörapparatutprovningar och andra hjälpmedel samt uppgifter om olika regelverk för detta i vården.

Regional påverkan och dialog

Förbundet stöttade flera distrikt i deras arbete med hörselvårdsfrågorna.

Vårdvalsfrågan i Kalmar län:

Efter valet till landstingsfullmäktige bildades ett nytt styre i Kalmar län bestående av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna. I den nya uppgårelsen mellan partierna ingick att utreda huruvida vårdval inom hörselvården är ett alternativ för att korta köerna i hörselvården. Företrädare från förbundskansliet träffade i november tillsammans med flera företrädare från Hörselskadades distrikt i Kalmar län politiker från de berörda partierna, Anders Henriksson (S), Christer Jonsson (C) och Pierre Edström (L). HRF tog avstånd från uppgårelsen och uppmanade politikerna att korta köerna på andra sätt än att införa vårdval. Politikerna hörsammade inte HRFs uppmaning, utan startade en utredning inom regionens förvaltning.

Fritt val av hjälpmedel och likvärdiga avgifter i vården

I februari beslutade Stockholms läns landsting att förlänga vårdvalet inom hörselvården i Stockholm. Inför beslutet riktade HRF skarp kritik mot beslutet i en skrivelse till hälso- och sjukvårdsnämnden. Beslutet innebär att man föregår en utredning om "Fritt val av hjälpmedel" inom landstinget, vilket gör det omöjligt att göra förändringar oavsett vad utredningen kommer fram till.

Senare under våren träffade förbundet och HRF-distriktet i Stockholms län utredaren och förklarade varför hörapparater inte lämpar sig för utprovning inom systemet Fritt val av hjälpmedel.

Samma vecka som beslutet fattades i Stockholms läns landsting replikerade förbundet, tillsammans med HRF-distrikten i Stockholms län och Skåne, på en debattartikel av Hörselföretagarna i Dagens Medicin. "Det är hörselskadades behov som ska stå i centrum – inte hörapparatindustrins försäljningsintressen", var budskapet till Hörselföretagarna som driver på för att bevara "Fritt val".

Dialog med professionen

HRFs förbundsordförande och ett par företrädare för förbundsstyrelsen och kansliet deltog även på ett seminarium i Europaparlamentet i Bryssel den 6 mars, med anledning av World Hearing Day den 3 mars. Seminariet arrangerades av den europeiska hörselskadeorganisationen EFHOH tillsammans med European Association of Hearing Aid Professionals (AEA) samt The European Hearing Instrument Manufacturers Association (EHIMA).

Vi träffade också företrädare för olika företag inom hörselvårdsområdet. Bland annat hade HRFs förbundsordförande och generalsekreterare ett möte med Cochlear Nordics vd, Lotta Vedholm, under hösten som ett led i satsningen på CI-frågor. I samband med ledarmötet för NHS träffade HRF Bredo Berge som är ny Nordenchef för GN Resound i deras lokaler i Köpenhamn. Vi fick ta del av deras forsknings- och utvecklingsarbete och diskutera framtiden för hörselteknik.

HRFs förbundsordförande och företrädare från kansliet träffade styrelsen för Föreningen Sveriges Hörselchefer den 22 maj för en diskussion om bland annat utvidgad och evidensbaserad rehabilitering.

Dialog med professionen fördes också genom representation i styrelsen för Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS). Flera i förbundsstyrelsen samt HRF-medarbetare deltog på SAS-dagen i Linköping den 22 november.

Tema Hörsel 2018

HRF deltog på Tema Hörsel i Örebro den 13-15 mars, för att utveckla dialogen med professionen inom hörselvården. HRFs förbundsordförande föreläste på temat "Ska vem som helst få prova ut hörapparat i Sverige?" och lyfte två frågor som HRF driver:

- Krav på lagstiftning om att endast legitimerad audionom får prova ut hörapparat.
- Krav på regleringar av vilken typ av produkter som får säljas som "hörapparater".

I HRFs monter spred förbundet information om HRFs syn på olika frågor samt förde dialog med audionomer och andra hörselvårdsföreträdare från hela landet.

Debatt om Fritt val-rapport från Hörsel företagarna

I juli publicerade Dagens Medicin en debattartikel som förordade systemet Fritt val av hörapparater. Den var skriven av Mona Boström, tidigare landstingsdirektör, som uppgav sig ha utrett Fritt val på beställning av branschorganisationen Hörsel företagarna. Boström hävdade att "*Det bästa för patienterna är att vårdvalet och Fritt val utvecklas, inte avvecklas*".

HRF avfärdade hennes slutsatser som illa underbyggda i två debattreplikor i Dagens Medicin: "Hopkok om Fritt val imponerar inte" (Dagens Medicin 2018-07-04) och "Bottenbetyg är inget argument för Fritt val" (Dagens Medicin 2018-07-20).

Pressutspel: Endast audionomer bör få prova ut hörapparater

Patientsäkerhetslagen behöver skärpas, så att endast legitimerade audionomer får prova ut hörapparater. Det var budskapet i ett pressutspel från HRF under Hörselveckan.

I teorin kan vem som helst sälja och prova ut hörapparater i Sverige och i princip vad som helst kan marknadsföras som "hörapparater". Det är en allvarlig brist i lagstiftningen, anser HRF, som vill stärka audionomernas och hörselvårdens ställning.

En reglering av vem som får prova ut hörapparater skulle även förhindra att enkla, och ibland direkt hörselskadliga, hörförstärkare marknadsförs under benämningen "hörapparater".

Pressutspel: Vårdval kan rasera hörselvården i Kalmar län

Att införa vårdval inom hörselvården i Kalmar län kan leda till en kraftig försämring av vårdkvaliteten. Den varningen fick den nya landstingsledningen i Kalmar län av HRF i en serie nyhetsinslag i Sveriges Radio P4 Kalmar under Hörselveckan.

HRF pekade på att Kalmar län ligger i topp i det nationella kvalitetsregistret för hörselrehabilitering. Där låg även Östergötland tidigare, men det ändrades när vårdval infördes 2013. Efter det fick hörapparatutprovningarna signifikant sämre betyg av patienterna.

Annons med "öronolja" i Hemmets Veckotidning

I september publicerade Allers och Hemmets Veckotidning, två av landets största veckotidningar, en annons för "öronolja", med rubriken: "Människor återfår hörselförmågan på 27 dagar – utan operation och hörapparater". Annonsen var full av falska påståenden.

HRF kontaktade Aller Media, som lovade stoppa ytterligare införanden i koncernens tidningar. Förbundet lyfte också frågan med Konsumentombudsmannen, KO, som hade fått in en rad anmälningar. KO startade ett tillsynsärende mot Aller Media som misstänktes ha överträtt marknadslagens förbud mot otillbörlig marknadsföring. Ärendet inte var avgjort vid årsskiftet. Även tillsyn mot företaget bakom annonsen övervägdes men på grund av att det var svårt att hitta ansvariga bakom annonsen har KO inte gått vidare med ett tillsynsärende mot dem.

B.3 Att öka hörselskadekompetensen inom vård och omsorg för äldre

Fler hörselinstruktörer i kommunerna

HRF har under året gett råd och stöd till föreningar som arbetar med att stoppa avvecklingen av befintliga tjänster som hörselinstruktörer eller drivit på för att införa motsvarande kompetens i kommunen.

Den 22-23 mars medverkade HRF på Syn- och hörselinstruktörernas förenings, SHIF-S, rikskonferens. Vi bidrog med informationsmaterial och knöt värdefulla kontakter.

B.4 Att verka för fler hörselkontroller.

En halv miljon har testat sig med Hörseltestaren

I oktober 2018, under Hörselveckan, var det tio år sedan förbundet provade den första versionen av Hörseltestaren vid ett offentligt arrangemang. Sedan dess har över 500 000 personer testat hörseln med HRFs digitala gör-det-själv-test – antingen på webben, www.horseltestaren.se, och som app. Hörseltestaren hade särskilt många användare i samband med Hörselveckan, då det genomfördes nästan 2 000 hörseltester per dag (se A.1). Även i augusti kom ett uppsving i samband med att den hörselskadade företagsledaren Björn "BabyBjörn" Jakobson, nämnde HRF och Hörseltestaren i sitt Sommarprogram.

Hörseltestaren är ett vetenskapligt validerat tal-i-brus-test framtaget av HRF, i samarbete med Forskningsinstitutet Hörselbron. Genom testet sänker HRF tröskeln för att kontrollera sin hörsel och att söka tidig hjälp hos hörselvården. Vi sprider också kunskap om vikten av att testa hörseln regelbundet samt hänvisar till HRFs Hörsellinjen för rådgivning.

C. Delaktighet och trygghet

C.1 Att öka kunskapen i samhället om hörselskadades behov av och rätt till tillgänglighet

God tillgänglighet har avgörande betydelse för hörselskadades möjligheter att vara delaktiga, jämlika och trygga. HRF har under året spridit kunskap om tillgänglighet genom HRFs olika informationskanaler, informationsmaterial och checklistor för tillgänglighet på Hørsellinjen.se. Vi har agerat för att påverka och nå resultat genom bland annat medverkan i media och kontakter med beslutsfattare och andra nyckelpersoner samt deltagande i samråd med bland andra myndigheterna Boverket, Post- och Telestyrelsen, PTS, och Myndigheten för delaktighet, MFD samt de statliga bolagen SJ och SVT.

Byggd miljö

Regeringen har infört så kallade sakråd, där aktörer inom ett område bjuds in till samtal direkt med departementens politiska ledning. HRF deltog genom ett Lika Unika-mandat i ett sakråd den 14 mars om tillgänglighetsfrågor i byggd miljö. Då HRF var enda Lika Unika-förbund fick HRF lyfta ett antal frågor på ett övergripande plan – om politikens vilja till och ansvar för tillgänglighet, krav på åtgärder för en bättre tillsyn och offentliga aktörers ansvar för att vara förebilder när det gäller tillgänglighet och användbarhet.

HRF påtalade även brister när det gäller skolans ljudmiljö, bland annat att ljudklass C som anses godkänt även vid nybyggnation inte är tillräckligt för en stor grupp elever, samt behovet av ändringar i regelverket när det gäller krav på teleslingor.

Standardisering nationellt och internationellt

Standarder är en viktig del för att den byggda miljön ska vara tillgänglig och användbar. HRF deltar i två olika standardiseringskommittéer som rör byggd miljö, SIS TK 197 *Byggakustik* och SIS TK 453 *Tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö*.

I TK 197 har HRF länge drivit frågan om skärpta krav när det gäller ljudmiljö och taluppfattbarhet i undervisningslokaler och vårdlokaler. För att det ska vara möjligt måste det ske en revidering av gällande standard, något som stött på motstånd. Därför var det glädjande att TK 197 i mars fattade beslut om en revidering. Det innebär inte att det med automatik kommer att bli skärpta krav, men HRF kommer att fortsätta driva på. Att revidera en standard tar tid, målet är att revideringen ska vara klar inom en femårsperiod.

I TK 453 arbetas med två större standarder som båda handlar om tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö. Den ena är en helt ny standard på Europnivå, kopplad till EUs upphandlingsdirektiv och det kommande tillgänglighetsdirektivet, European Accessibility Act. Här kommer ett förslag att finnas tillgängligt för allmän diskussion under våren 2019. Den andra standarden är en internationell standard, ISO 21 542:2011, som nu ska revideras för första gången. 4-5 april deltog HRF i ett tvådagars arbetsmöte hos Standard Norge i Oslo med 25 deltagare från 14 länder runt om i världen. HRF deltog som en av få användarrepresentanter, ett deltagande möjliggjort genom bidrag från SKA-rådet, Standardiseringens Konsument- och Arbetstagarråd.

I båda dessa standarder driver HRF frågor om god ljudmiljö, tillgång till teleslingor/hörhjälpmedel och visuella larm som också fungerar för hörselskadade/döva.

Mot slutet av året meddelade såväl Boverket som Myndigheten för Delaktighet, MFD, att de av olika skäl avbryter sitt deltagande i TK 453. HRF ansåg detta vara mycket olyckligt, och i strid med den standardiseringsstrategi regeringen antog i juli. HRF skrev därför till båda myndigheternas generaldirektörer med krav på att de omprövar sina beslut. Från MFD kom svar mycket snabbt, där MFDs GD skrev att myndigheten vill få en bättre överblick över standardiseringen genom att delta i färre kommittéer. Från Boverket hade vid årets slut inget svar inkommit.

Utöver TK 197 och 453 deltar HRF även i SIS TK 536 *Samordningsgrupp för tillgänglighet*. Under året avslutades arbetet med en ny Europastandard, EN 17 161 *Tillgänglighet enligt en design för alla – förhållningssätt för produkter, varor och tjänster*. Kommittén bevakar tillgänglighetsfrågor övergripande inom all standardisering.

Byggregler och kunskapsspridning

Kommittén för modernare byggregler har under året kommit med ett betänkande om standardiseringens betydelse för en fungerande byggsektor. HRF framhöll i remissvar vikten av att funktionshinderorganisationer ges ekonomiska möjligheter att delta, och deltog i september i en konferens som diskuterade kommitténs fortsatta arbete inför slutbetänkandet i december 2019.

För att sprida kunskaper om hörselskadades behov har HRF under året föreläst vid ett antal utbildningar för yrkesaktiva i bygg- och fastighetsbranschen och för förtroendevalda och anställda inom Bygdegårdarnas Riksförbund.

C.2 Att uppnå ökad tillgänglighet i alla audiovisuella medier genom mer textning och bättre hörbarhet

Att förbättra hörselskadades möjligheter att ta del av det växande medieutbudet är en prioriterad fråga för HRF. Samtidigt som utbudet växer, framförallt på webben, blir också de tekniska distributionslösningarna fler och allt mer svåröverskådliga. Krav på textning finns än så länge bara på traditionell marksänd tv och gäller inte för webb-sändningar i någon form.

Arbetet för mer och bättre textning har under året gett resultat i form av lagändringar och nya utredningar, som tillsammans med den tekniska utvecklingen och ändrade användarbeteenden kommer att ge ökad tillgänglighet för hörselskadade. Förutom de löpande träffarna med public service-företagen och relevanta myndigheter har HRF under slutet av året dessutom haft positiva möten om textning av webbsändningar med såväl Aftonbladet som Expressen.

Textning av vinter-OS

Inför vinter-OS hade HRF kontakt med tv-bolaget Discovery Networks Sweden, som hade de svenska rättigheterna att sända från vinter-OS i Sydkorea. I början på januari kom besked om att tv-bolaget skulle direkttexta tolv timmar per dygn samt "så mycket som möjligt" av det förinspelade.

Textning av regionala nyhetssändningar

Lagom till allhelgonahelgen började SVT texta alla lokala nyhetsinslag som läggs upp på SVT.se och i SVT Nyheter app. Det är en viktig framgång för HRF, som länge drivit kravet på textning av lokala nyheter. En uthållighetsseger efter många år av möten, remissvar, uppvaktningar, utredningar, diskussioner och skrivelser. Vi kommer att fortsätta driva kravet på textning av regionala nyhetssändningar i sin helhet, både i tablå-tv och på svttplay.se.

Textningskampanj 2019

För att öka uppmärksamheten och stärka HRFs påverkan har förbundet påbörjat planering för en textningskampanj under 2019. Som underlag för kampanjen har ett antal frågor tagits fram tillsammans med undersökningsföretaget Novus. Två enkäter, dels mot allmänheten, dels mot målgruppen hörselskadade, genomförs under januari 2019.

Ändrade lagar och direktiv

För att det ska gå att ställa tillgänglighetskrav (till exempel textning) på annat än traditionell marksänd tv har det krävts en grundlagsändring. Efter beslut i Riksdagen under året är det från den 1 januari 2019 möjligt i vanlig lag besluta om tillgänglighetskrav för alla former av beställ-tv och vissa sändningar på webben. Ett steg i rätt riktning och något HRF drivit på genom bland annat remissvar på utredningen *Ändrade mediegrundlagar, SOU 2016:58*.

I HRFs arbete för ökad textning i audiovisuella medier har vi haft kontakter med EU-kommissionens representanter och med EDF och EFHOH vid konferens i Bryssel början av året. Vi har också löpande haft informell dialog med kulturdepartementet. Den 2 oktober beslutade EU-parlamentet om revidering av det audiovisuella mediedirektivet, AVMSD. Revisionen innebär att det kommer att ställas krav på textning av beställ-tv, videoplattformar och mediers webbplatser som har avgränsade videodelar. Det innebär att tjänster som till exempel SVT Play, Netflix, Facebook, Youtube, Aftonbladet-TV, Expressen-TV kommer att omfattas. I direktivet finns dock inga krav på hur mycket som ska textas. Kraven formuleras som att sändningarna ska tillgängliggöras i ökande grad år från år. HRF kommer att följa upp detta med den utredning som ska lägga förslag om hur direktivet ska implementeras i svensk lag under nästa år.

Den tekniska utvecklingen när det gäller tv-distribution har lett till ett växande problem när det gäller textningen, då det inte finns krav på att den som vidareänder program ska se till att textningen når tittaren. Efter att HRF har ställt krav på PTS och Myndigheten för press, radio och tv, MPRT, så tillsatte regeringen under hösten en utredning som bland annat ska föreslå hur ett vidareändringskrav ska utformas. HRF kommer att träffa utredningen i början av 2019.

Ett oberoende public service

I oktober svarade HRF på public service-utredningens betänkande. HRF välkomnade utredningens förslag om ett starkt och oberoende public service, men kritiserade förslagen om att SVT och SR ska fokusera på ljud och bild, och därmed nedprioritera material i textform. HRF krävde istället att ökade tekniska möjligheter måste användas för att tillgängliggöra public service-företagens produktion fullt ut.

HRF välkomnade utredningens förslag att genom grundlagsändring och särskilt regeringsbeslut säkerställa att samma tillgänglighetskrav kan ställas på programutbudet, oavsett vilken plattform tittaren använder, något som skulle kunna gälla från 2023.

Tillgänglighetskrav i nytt mediestöd

I mars kom propositionen *Journalistik i hela landet*, regeringens förslag om ett förnyat och utbyggt mediestöd. Enligt förslaget ska ett grundläggande tillgänglighetskrav gälla för den som får stöd. Regeringen har därmed åtminstone delvis lyssnat på den hårda kritik som bland annat HRF framfört i remissvar på utredningsförslaget *En gränsöverskridande mediepolitik*.

Exakt vilka tillgänglighetskrav som kommer att gälla för det statliga mediestödet ska fastställas genom en ny förordning. Myndigheten för press, radio och tv ska ta fram föreskrifter, i samråd med bland annat organisationer för personer med funktionsnedsättning. HRF fick förslag till föreskrifter på remiss i början av januari 2019.

Bättre webbtillgänglighet inom offentlig sektor

Från 23 september 2018 gäller EUs webbdirektiv som ställer tillgänglighetskrav på offentliga webbplatser och appar. Den svenska lagen som ska implementera direktivet, *Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service*, blev försenad och kommer att träda i kraft 1 januari 2019. Detta påverkar dock inte direktivets giltighet. För hörselskadade är den största förbättringen att det blir krav på textning av rörlig bild. Kravet gäller dock inte direktsändningar, något HRF har protesterat skarpt mot i remissvar, med krav på att åtminstone riksdagens webbsändningar måste direkttextas.

Övergångstiderna innan reglerna om tillgänglighet blir tvingande är långa. För webbplatser som fanns före 23 september 2018 gäller två års övergångstid, för nyare webbar gäller ett år. För appar gäller 23 juni 2021.

Den 20 april arrangerade Post och telestyrelsen, PTS, ett större seminarium i Malmö om webbdirektivet. HRFs förbundsordförande Mattias Lundekvam var en av talarna. Seminariet spelades in och finns tillgängligt på PTS webb.

Ansvaret för tillsynen av webbtillgängligheten i offentlig verksamhet övergick under året till den 1 september nystartade myndigheten för digital förvaltning, DIGG. HRF har haft flera kontakter med den nya myndigheten, som inledningsvis inte agerat som ett föredöme när det gäller tillgänglighet, bland annat har flera videor publicerats otextade.

C.3 Att skapa bättre förutsättningar för hörselskadades kommunikation och delaktighet

Teleslingeprojektet ”Slingkollen”

Slingkollen, HRFs stora satsning på fler och bättre fungerande teleslingor fortsatte under 2018. Föreningsaktiva runt om i landet utbildas för att testa funktionen på teleslingor i sitt närområde. Föreningarna kan också inventera vilka lokaler som saknar slinga, men som borde ha det. En annan del av Slingkollen-satsningen är att sprida kunskap om teleslingor och att väcka opinion för fler slingor i samhället.

Under 2018 kontrollerade HRFare ungefär 300 teleslingor, inom ramen för HRFs satsning Slingkollen.

Resultaten lade en del föreningar även upp på sina lokala webbar, i en särskild listning på den egna webben. När en förening lägger upp ett resultat på sin egen webb visas det automatiskt i den samlade listningen på förbundets och det egna distriktets webbar.

Syftet med webblistningarna är att göra det enklare för föreningar och distrikt att visa resultatet för intresserade, dra trafik till sina webbsidor och, inte minst, kunna värva nya medlemmar genom att visa upp konkret exempel på vad de gör.

Under vårens och sommarens valrörelse uppmuntrades föreningarna att ”Slingkolla demokratin” – att slingkolla lokala och regionala fullmäktigesalar inför valrörelsen. Utskicket innehöll även tips, råd och exempel på material som föreningar/distrikt kan beställa.

Nyhetsbrevet "Nyheter från Slingkollen" gick ut tre gånger under året till HRFs förtroendevalda och andra som deltagit i Slingkollen-utbildningarna, med praktisk information och tips om att synas och höras med Slingkollen.

På HRFs faktawebb horsellinjen.se lämnades fördjupad information om teleslingor, bland annat ett faktablad om olika lagar som rör teleslinga. Informationsmaterial fanns även att hämta på slingkollen.se och hrf.se.

Under året publicerades flera insändare och andra artiklar om Slingkollen, varav flera länkades på kampanjsidan slingkollen.se. Bland annat medverkade HRF i tidskriften Bygdegården, som går ut till medlemmar i Bygdegårdarnas Riksförbund.

Slingkollen marknadsfördes också via annonser i Auris samt i sociala medier.

Arbetet med Slingkollen kommer att fortsätta även under 2019.

Finsk förebild

HRF deltog vid Svenska Hörselförbundets nationella hörseldag i Helsingfors den 1 oktober. Temat för dagen var ljudmiljöns påverkan i vardagen. Huvudtalare var Niina Kilpelä från det finska miljöministeriet, som presenterade nya finska regler när det gäller tillgänglighet i byggd miljö. För svensk del var det intressant att höra att i Finland ställs krav på att det ska finnas teleslinga om det finns ljudanläggning i en lokal, oberoende av lokalens storlek. HRF har föreslagit Boverket att liknande krav ställs i det svenska regelverket, något som både skulle förtydliga för lokalansvariga vad som krävs och göra det bättre för hörselskadade.

Tolkservice i arbetslivet

I slutet av 2017 aviserades en satsning på arbetslivstolkning för hörselskadade och döva om 15 miljoner kronor per år i tre år. HRF har haft en kontinuerlig dialog med departementet och tillsammans arbetat med ett förslag på ett försöksprojekt i några landsting. För att på så sätt få svar på vad arbetslivstolkning egentligen skulle kosta.

Under våren och sommaren 2018 arbetade vi intensivt med detta. Vi skrev skrivelser, hade möten med ansvariga tjänstemän socialdepartementet. Socialdepartementet arbetade inledningsvis med förslaget att utforma ett försöksprojekt men ändrade tyvärr inriktning och bestämde sig för att dela ut pengarna som ett extra anslag till alla landsting med öronmärkta pengar till arbetslivstolkning.

I Almedalen fick vi ett möte ned barn-, äldre- och jämställdhetsminister Lena Hallengren där vi framförde vårt krav om att dra tillbaka beslutet. I slutet av sommaren hade vi ytterligare ett möte med socialdepartementet samt arbetsmarknadsdepartementet om satsningen och framförde önskemål om att ändra inriktningen under år två och tre av satsningen. Tyvärr har det parlamentariska läget med en övergångsregering under hösten inneburit att vi inte haft möjlighet att framföra krav på förändringar i inriktningen.

Hösten 2018 delades de första pengarna ut, men flera landsting valde att inte söka stimulansmedlen. Stockholms läns landsting, som har en av de större tolkverksamheterna i landet angav flera skäl till varför de inte sökt medlen. De menar bland annat att satsningen är kortsiktig och att tolktjänsten behöver lösas som helhet och hänvisar även till vår kritik av satsningen. Däremot har vi inte samma analys av vad som är lagstadgat ansvar för landstinget och vad som är lagstadgat ansvar för arbetsgivare. Praxis på området har förändrats till det sämre för tolkanvändare trots att lagen inte förändrats.

Skrivtolkning

Under året påbörjades arbetet med att ta fram en symbol för skrivtolkningen. HRF har haft kontakt med Standardiseringsinstitutet SIS som kommer att ta upp vårt förslag på symbol på sitt möte i februari 2019.

HRF har påbörjat arbetet med att utreda förutsättningar och konsekvenser med att spara text från skrivtolkningen. Vi har deltagit på EFSLI i augusti, en europeisk skrivtolkningskonferens för att få en inblick i hur det ser ut i andra länder samt påbörjat en dialog med föreningen Skriv och TSS-tolkar och andra relevanta aktörer.

Auktorisation för skrivtolkar

Under 2017 tillsattes en utredning som skulle göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Uppdraget gällde inte teckenspråks-, dövblind- och skrivtolkar, dock skulle utredaren genomgående ta hänsyn till utbildningsvägar och tillsynsfunktioner för dessa. Vi träffade utredningen angående de delar av som påverkar teckenspråks-, dövblind- och skrivtolkning. Mycket glädjande kan vi se att utredningen i sitt slutbetänkande *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk* (SOU 2018:83) föreslog att även dövblind- och skrivtolkar ska kunna få auktorisation via Kammarkollegiet.

C.4 Att skapa ökad trygghet i hörselskadades vardag

Tillgängliga brand- och utrymningslarm

HRF har främst drivit frågan om tillgängliga brand och utrymningslarm genom förbättringar av befintliga standarder inom byggd miljö (se C.1).

Krav på tillgängliga vård- och myndighetskontakter

HRF träffade ansvariga företrädare för Försäkringskassan och tog upp problemet med att handläggare vid Försäkringskassan ringer till hörselskadade, trots de uppenbara problem detta innebär för personer med nedsatt hörsel och trots att handläggarna på förhand känner till att personen har en hörselnedsättning. Försäkringskassan svarade att hörselskadade ska ha rätt att kontaktas på annat sätt än via telefon, och att fel har begåtts om andra kontaktvägar än telefon inte erbjudits.

Digitaliseringen av vården öppnar många nya möjligheter att öka tryggheten i hörselskadades vardag. HRF har varit i kontakt med bolag som levererar växelsystem till regioner och privata vårdgivare. En majoritet av regionerna hade möjlighet att aktivera sms-tjänster för kommunikation inom vården, men har valt att inte göra det.

Larmnumret 112 måste vara tillgängligt

Den som i dag vill använda sms för att larma 112 i en nödsituation måste i förväg registrera sitt nummer hos SOS Alarm, något som HRF är mycket kritiskt till. Frågan om tillgänglighet till larmnummer ingår i förhandlingarna om det Europeiska tillgänglighetsdirektivet, EAA, och HRF har i ett brev till ansvarig minister Lena Hallengren krävt att Sverige måste agera kraftfullt för att larmnumret 112 blir tillgängligt för hörselskadade och andra personer med funktionsnedsättning inom hela EU. Larmnumret ska kunna nås oberoende av vilket sätt uppringaren använder för att kommunicera – tal, text, video eller totalkonversation. Att, som i Sverige, inte kunna larma via sms utan att först ha registrerat sig kan utgöra ett direkt hot mot hörselskadades liv och egendom. Beslut om EAA väntas under våren 2019.

Skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning

Från den 1 september krävs skriftligt godkännande vid telefonförsäljning, en viktig framgång för HRF som drivit kravet utifrån ett kongressbeslut 2016. Sälj företaget måste skicka en skriftlig bekräftelse på erbjudandet via brev, e-post, sms eller liknande och avtalet gäller först sedan köparen skriftligen accepterat. Den nya lagen gäller alla branscher som säljer varor eller tjänster via telefon, men inte ideella organisationer, föreningar och politiska partier.

D. Uppväxt och utbildning

D.1 Att hörselskadade och döva barn och ungdomar får habilitering och hjälpmedel efter behov under hela uppväxten

Statistik om hjälpmedel

HRF har fortsatt att bevaka rätten till väl fungerande habilitering och hjälpmedel för hörselskadade barn och unga. Vi har bland annat gett råd till skolor och vårdnadshavare om möjliga lösningar för delaktighet i klassrummet.

Hjälpmedelsutredningen har fortfarande inte kommit ut på remiss, vilket innebär att många av de viktiga förslag som finns där inte har kunnat behandlas politiskt.

D.2 Att säkra barns och ungdomars tillgång till teckenspråk

Teckenspråk säkras för hörselskadade elever

HRF har under året agerat för hörselskadade barns rätt att få tillgång till teckenspråk ska stärkas. Bland annat träffade vi utredningen *Modersmål och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer* och påtalade vikten av att likställa teckenspråket med de nationella minoritetsspråken, vilket skulle innebära rätt till modersmålsundervisning i teckenspråk oavsett hur många elever som finns i kommunen. Vi föreslog också att hörselskadade barn som läser integrerat ska ha möjlighet att få modersmålsundervisning i teckenspråk även om ingen i hemmet pratar teckenspråk. Barnets behov av teckenspråk borde styra istället för föräldrarnas språkkunskaper.

Vi har bevakat SPSM:s arbete med att utöka fjärrundervisningen i teckenspråk för döva och hörselskadade som ingår i specialskolans målgrupp, men går i en annan skolform. Vi har även lyft vikten av att det behöver erbjudas även för de hörselskadade elever som inte tillhör specialskolans målgrupp.

Föräldragruppen i Östergötland har fått stöd av förbundet i sin kamp för att Blästaskolan som idag har hörselklasser med teckenspråkig undervisning för klass F-6 ska utöka sin verksamhet till att även erbjuda detta för årskurs 7-9.

D.3 Att hörselskadade och döva elever får skolgång med full delaktighet

Statligt ansvar för hörselskadades skolgång

Under 2018 följde vi de utredningar som kommit till efter *Samordning ansvar och kommunikation, SOU 2016:46* samt Skolkommissionen, *SOU 2017:35*. Den tidigare av dem innehåller många viktiga förslag när det gäller hörselskadades situation i skolan, vilka vi varit noga med att lyfta fram till de efterföljande utredningarna.

I början av sommaren presenterade Skolmyndighetsöversynen, *Statliga skolmyndigheter – för elever och barn i en bättre skola, SOU 2018:41* sitt slutbetänkande med bland annat ett förslag att slå ihop Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM), Skolverket och Skolinspektionen till en stor myndighet. För att få ihop detta förslag utredningen att huvudmannaskapet för den statliga specialskolan skulle läggas över på kommunerna. HRF bedrev ett intensivt arbete gentemot Utbildningsdepartementet för att säkerställa att staten inte släpper sitt ansvar för specialskolorna och fick ett löfte om att departementet inte skulle gå vidare med förslaget.

HRF har länge arbetat för att behörighetskravet för lärare i specialskolan ska ändras och i början av sommaren kom äntligen ett positivt besked. Från och med augusti 2018 behöver inte alla lärare i specialskolan vara speciallärare, något som underlättar rekryteringen av lärare och stärker möjligheten att hitta behörig personal med tillräckliga kunskaper i teckenspråk.

Ljudmiljön i skolan

HRF har tagit fram material och uppmanat våra föreningar till lokalt engagemang för bättre ljudmiljö i skolan i samband med regeringens satsning på ”Skolmiljarden” som avslutades 2018. Till exempel lyckades en av våra föreningar HRF Strängnäs med stöd av förbundet driva igenom att kommunen gjorde en stor ljudmiljöundersökning i alla sina skolor.

Syftet med Skolmiljarden var att kommunerna med stöd av statliga pengar skulle kunna bygga skolor med bland annat bättre ljudmiljö. En uppföljning och utvärdering av vilka satsningar som gjorts för att förbättra ljudmiljön i skolorna har inte varit möjligt då Boverket inte har kunnat leverera uppgifter till HRF. Förbundets avsikt har varit att verka för en fortsatt satsning inför kommande budgetår, men det parlamentariska läget efter valet har förhindrat detta.

Vi har också arbetat med att utveckla standarder för bättre ljudmiljö i skolan (se C1).

E. Arbetsliv och vuxenutbildning

E.1 Att hörselskadade får bättre förutsättningar i arbetslivet

Verka för bättre ljudmiljö i arbetslivet

HRF har fortsatt vår dialog med Arbetsmiljöverket och argumenterat för att deras bullerföreskrifter ska revideras. Bland annat för att fler grupper ska få rätt till hörselkontroller och att lågintensivt buller och dålig taluppfattbarhet ska uppmärksammas mer. Dock utan resultat hittills. Arbetsmiljöverket hänvisar regelmässigt till bristande resurser och att andra satsningar behöver gå före.

Som en del av ett större projekt med att ge alla föreskrifter en ny struktur har ett arbete med att omformulera bullerföreskrifterna emellertid inletts under 2018. HRF har till Arbetsmiljöverket

påtalat risken för att föreskrifterna blir sämre då omformuleringen innebär att de allmänna råden som är kopplade till föreskrifterna ska tas bort. Dessa innehåller flera frågor som HRF anser är mycket betydelsefulla och som inte finns med i den egentliga föreskriften, bland annat problem med lågintensivt buller och dålig taluppfattbarhet och sambandet mellan dålig taluppfattbarhet och medicinska problem som stress och högt blodtryck.

Som ett resultat av detta erbjöds HRF att skriftligt lämna synpunkter på vad i de allmänna råden som behöver lyftas in i de egentliga föreskrifterna i samband med omformuleringen. Utfallet av översynen av bullerföreskrifterna ser vi först under 2019.

F. En stark organisation i utveckling

F.1 Att öka medlemsantalet

Sifos Anseendeindex 2018

Hörselskadades Riksförbund är en av de organisationer i Sverige som har högst anseende bland allmänheten. Det visar Sifos Anseendeindex för intresseorganisationer 2018, som placerar HRF på åttonde plats av totalt 36 organisationer. Mätningen ger en tydlig indikation om att HRF åtnjuter ett högt förtroende och har en stark ställning i samhället.

Sifos Anseendeindex väger samman allmänhetens tilltro eller intryck av organisationen samt vilken kvalitet och framgång organisationen tillskrivs. De drivkrafter som har särskilt stor betydelse för organisationers anseende 2018 var allmänt gillande och respekt, trovärdighet i media, att man upplevs bidra positivt till samhället samt att organisationen fyller en viktig funktion för sina medlemmar.

Undersökningar om medlemskap i HRF

Hörselskadade ger HRF exceptionellt högt betyg. Det konstaterar undersökningsföretaget Novus, som under våren 2018 genomförde två webbenkäter bland totalt 3 000 hörselskadade – 1 900 medlemmar och 1 100 som inte är medlemmar. Syftet var att ta reda på hörselskadades syn på HRF och medlemskap, för att få underlag för HRFs utvecklingsarbete.

Resultaten var i huvudsak mycket positiva. Så gott som alla hörselskadade känner till Hörselskadades Riksförbund, en stor andel har stort förtroende för HRF och motsvarande 55 000 personer kan tänka sig att bli medlemmar, utöver dagens 24 000 medlemmar. Fyra av tio vill engagera sig aktivt i påverkansarbete.

Men resultatet visar också att sju av tio icke-medlemmar inte har fått eller sett något medlemserbjudande från HRF och att ungefär hälften saknar närmare kunskap om vad HRF vill och gör. Det tyder på att HRF behöver bli synligare och tydligare, inte minst för hörselskadade.

Bästa värvarförening 2017

Hörselskadades förening i Norra Skaraborg och Hörselskadades förening i Falköping blev vinnare i tävlingen "Bästa värvarförening 2017". som avgjordes under våren 2018.

Tävlingen har två kategorier: störst antal värvade medlemmar och störst medlemsökning i procent. Norra Skaraborg lyckades värva 139 nya medlemmar under året, medan Falköping ökade med hela

103,5 procent. Föreningarna belönades med diplom och prissumman 5 000 kronor vardera i samband med förbundsmötet i maj.

Under hösten utlyste förbundsstyrelsen en ny tävling, med syfte att uppmuntra nya initiativ för att skapa och utveckla medlemsengagemang: Årets HRF-inspiratörer. Denna utmärkelse ersätter Bästa värvarförening från och med 2019 och kan vinnas av såväl föreningar som distrikt. Prissumman uppgår till 10 000 kronor.

Juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor

Medlemmar kan få juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor, och det är en möjlighet som i många fall har motiverat hörselskadade och föräldrar till hörselskadade barn att bli medlemmar. Förfrågningar om juridiskt stöd hanteras av Hörsellinjen, som hänvisar aktuella fall till HRFs juristkonsult.

Under 2018 hänvisades 28 ärenden till HRFs jurist. Två tidigare fall fick rättslig framgång under året; en familj fick helt vårdbidrag för gravt hörselskadade barn och en person fick handikappersättning på grund av grav hörselskada.

F.2 Att stimulera medlemsengagemanget och utveckla dialogen inom organisationen

Genomföra rådslag i samband med förbundsmöte

Den 23-24 november arrangerade förbundet ett rådslag med representanter från HRFs distrikt. Totalt deltog drygt 50 personer: 28 representanter från distrikten, samt förbundsstyrelsen och personal från förbundskansliet. Förbundets valberedning och revisorer var också närvarande.

Det genomgående temat för rådslaget var organisations- och föreningsutveckling, med fokus på hur HRF attraherar nya medlemmar som är i olika skeden av livet och med olika livserfarenheter, och hur HRF kan fånga det engagemang som finns ute i samhället för våra frågor.

Rådslaget tog avstamp i budskap från den undersökning om medlemskap som genomförts av Novus/HRF under 2018. (se F.1) Under ledning av Marlene Wählstedt, Utvecklingsbyrån, hade därefter rådslagets deltagare workshops i mindre grupper med metoden styrkebaserad utveckling där vi bland annat identifierade HRFs framgångsfaktorer, vårt engagemang och vår väg framåt. Ola Segnestam Larsson, Ersta Sköndal Bräcke högskola och Score, Stockholms universitet och Handels-högskolan, höll ett uppskattat och tankeväckande föredrag om ideella organisationers ursprung och roll framöver. Vid rådslaget gavs också presentationer om HRFs viktiga roll nu och i framtiden, HRFs policy för hörseltillgänglighet och Sifo-undersökningen om allmänhetens syn på HRF (se F.1)

Mellan presentationerna diskuterade rådslagets deltagare i mindre grupper kring det de lyssnat till: Hur främjas engagemanget i HRF? Vilka gruppers engagemang? Vill vi ha strukturer som främjar engagemang eller engagemang för de strukturer vi har? Hur går vi tillväga för att alla ska känna sig delaktiga vid möten och andra aktiviteter i våra distrikt och föreningar? Vid återsamling blev det givande diskussioner, med utbyte av erfarenheter och tips.

Arbetsgrupp om kongressutveckling

En arbetsgrupp bestående av förbundsstyrelseledamöter och representant från kansliet har sedan förra året utrett vad som fungerar bra på våra kongresser och vad som kan utvecklas ytterligare för att demokratin under och mellan framtidens kongresser kan främjas. Under arbetets gång har arbetsgruppen haft dialog med förbundsstyrelsen och förbundsmötet. I september presenterades förslagen som kommer att beaktas i planeringen av kommande kongress.

F.3 Att stärka och engagera förtroendevalda

Anordna seminarier för distrikten

Förbundet har anordnat tre seminarier för distriktsrepresentanter under året. I december anordnade förbundet ett hörselvårdseminarium med representanter från 15 HRF-distrikt. Aktuella frågor diskuterades bland annat om hur det politiska styret i landstingen efter valet påverkar hörselvården och distriktens påverkansarbete, väntetider och krav på kvalitativ utprovning av hörapparater. Peter Nordqvist, Hörselbron presenterade kvalitetsregistret med efterföljande diskussion hur distrikten kan använda informationen. Distrikten har även välkomnats till ett seminarium om Slingkollen (se nedan). Dessutom hade vi ett seminarium om Menières sjukdom (se B.1).

Stöd och information till distrikt och föreningar

Under året fick förbundet en rad förfrågningar om stöd när det gäller föreningspraxis, tolkning av stadgar, svårigheter att få medlemmar att ta på sig olika förtroendeuppdrag, styrelseprocessfrågor, ekonomiska spörsmål och konflikthantering. I början på året och kring årsmötena i föreningar och distrikt var det särskilt många sådana ärenden. Under året gavs stöd till föreningarna och distrikten kring alla dessa frågor. Stödet gavs via mejl, telefon och genom personliga besök av personal från förbundskansliet och förbundsstyrelsen. Förbundsstyrelsens ledamöter gjorde ett stort antal besök ute i föreningar och distrikt som hade efterfrågat det.

En handfull startbidrag till föreningar som sökt bidrag till nybildade intressegrupper betalades ut av förbundet, enligt anvisningarna till stadgarna.

Valrörelsebidrag till föreningar och distrikt

I syfte att stimulera och engagera arbetet i valrörelsen lokalt och regionalt erbjöd förbundet möjlighet att söka stöd för det. Föreningar kunde söka upp till 5 000 kr och distrikt kunde söka upp till 10 000 kr.

Sju av HRFs föreningar beviljades det särskilda valrörelsebidrag som förbundet avsatt pengar för. De var Sävsjö, Norra Skaraborg, Stockholm, Lidköping-Götene, Norrköping-Söderköping-Valdemarsvik, Falköping och Piteå. Även två distrikt beviljades valrörelsebidrag, Skaraborg och Norrbotten.

Utbildningar om "Slingkollen"

Inom ramen för satsningen Slingkollen (C.3) har förbundet genomfört fem heldagsutbildningar för föreningsaktiva runt om i landet under december 2017 till februari 2018. 225 personer från 99 föreningar deltog, tillsammans med ett antal personer från förbundsstyrelse och distrikt. För den tekniska expertisen svarade Sören Holmberg, hörselingenjör, som under året deltagit i projektet som externt tekniskt stöd och föreläsare under utbildningarna. Under utbildningsdagarna lyftes även vikten av att HRFs egen verksamhet är tillgänglig, såväl på förenings- som distrikts- och förbunds nivå. Varje deltagande förening fick en slingmätare av enklare modell som gör det möjligt att fastställa om slingan är korrekt inställd och om ljudet är bra. Fler slingmätare har kunnat köpas av såväl föreningar som distrikt till av leverantören starkt rabatterat pris, ett erbjudande som även gällt en mer avancerad mätare som kopplas till Iphone. Responsen på utbildningsdagarna var mycket bra, med det genomsnittliga utvärderingsbetyget 4,6 på en femgradig skala.

Utbildningen av föreningsaktiva följdes upp med en utbildningsdag för distrikten den 16 september. 17 personer från 16 distrikt utbildades till Slingkolls-stödare, med uppgift att stötta föreningar i sitt arbete med slingkollar. Helena Fernholm, Lund, och Marianne Willman, Borlänge, gav inspirerande exempel på hur man kan arbeta lokalt.

F.4 Att HRFs verksamheter blir tillgängliga för alla hörselskadade

Förbättra tillgängligheten inom HRF

För att uppnå HRFs vision om ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet måste vi börja med oss själva, konstaterade kongressen 2016.

I maj genomfördes därför en enkät bland HRFs föreningar och distrikt, om tillgänglighet vid lokala/ regionala HRF-aktiviteter. Syftet var att få en bild av situationen inom HRF, när det gäller teleslingor, tolkning, ljudmiljö med mera. Enkäten, som besvarades av nästan 100 föreningar och 14 distrikt, visar att hörseltillgängligheten och medvetenheten om tillgänglighet är god inom HRF, men att det finns utrymme för förbättringar.

I september antog förbundsstyrelsen en ”Policy för hörseltillgänglighet inom HRF”, som stöd i det fortsatta arbetet på alla nivåer i organisationen. Grundprincipen i policyn är att alla hörselskadade ska ha möjlighet att ta del av information, anföranden, diskussioner och annan kommunikation vid möten och arrangemang som HRFs föreningar, distrikt och förbund är helt eller delvis ansvariga för. Policyn anger att möten och arrangemang inte ska genomföras om det saknas fungerande teleslinga eller motsvarande.

Under hösten beslutade förbundsstyrelsen även att erbjuda distrikten utbildning om ”Ett hörselsmart HRF” under 2019.

F.5 Medlemsvård

Medlemsadministration

Under året påbörjades en översyn av nuvarande medlemsregister för att se över behov, möjligheter till effektivisering av administration samt möjliga synergieffekter med att integrera registret med andra register som används inom förbundet till exempel givarregistret. Införandet av autogiro under hösten 2017 har följts upp och utvecklats. Antalet medlemmar som valt autogiro har ökat stadigt under året.

Medlemsinformation

I samband med medlemsaviseringen fick varje medlem en folder med information om några av de frågor HRF prioriterar under året, medlemsförmåner med mera.

Under hela året fick alla medlemmar med e-postadress i medlemsregistret utskick med det veckovisa digitala nyhetsbrevet ”Nyheter från HRF.se”.

Medlemsförmåner

HRFs medlemsförmåner ses över inför varje årsskifte. Nytt för 2018 var rabatt på hörapparatsbatterier hos HRF Hörteknik, som även erbjöd rabatt på hörteknik. Andra medlemsförmåner var juridisk rådgivning i socialförsäkringsfrågor, rabatt på hotellvistelse och medlemsförsäkring.

F.6 Stöd till Unga Hörselskadade (UH)

Unga Hörselskadade (UH) fick även under 2018 ekonomiskt stöd från HRF till sin administration och verksamhet. HRF bidrog även till UHs intressepolitiska aktiviteter under Almedalsveckan.

F.7 Internationellt samarbete

IFHOH och EFHOH

HRF är medlem i European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH) och International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH).

Under våren var vi representerade på IFHOHs *Biennial General Meeting* (årsmöte vartannat år) och EFHOHs årsmöte i Ljubljana. I anslutning till dessa möten hade IFHOH en workshop om konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder (CRPD) och globala målen för hållbar utveckling (SDG) samt konferensen "Accessibility Removes All Barriers" om tillgänglighet som HRF deltog på.

NHS

Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS) hade årsmöte och temadagar i Reykiavik, Island i slutet av augusti-början på september, där HRF deltog. Temat för konferensen var "Välfärdsteknologiska lösningar inom hörselområdet i Norden" och HRF gjorde en presentation om aktuella frågor kring välfärdsteknologi i Sverige.

HRF deltog även på NHS ledarmöte i mars samt på kanslichefsmötet i november.

Genomföra utvecklingssamarbete i utvecklingsländer

HRF genomför utvecklingssamarbetet med partnerorganisationen ASHICO (Asociación de Hipocúsicos Cochabamba) i Bolivia genom MyRight med medel från Sida/Forum Syd. I januari 2018 inleddes ett nytt projekt som innebär ytterligare två års samarbete.

Under 2018 har ASHICOs fokus legat på att stärka organisationen och sprida kunskap till hörselskadade personer. HRF har under året bidragit genom kunskapsöverföring. Inom ramen för ett tillgänglighetsprojekt som ligger utöver det ordinarie projektet, men som också går genom MyRight och Sida, besökte hörselingenjör Sören Holmberg Bolivia och genomförde akustikmätningar och gav tips om akustikförbättrande åtgärder. ASHICO försågs med teknisk och praktisk kunskap för att tillgängliggöra organisationens lokaler. HRF tillhandahöll också varsin hörselslinga till ASHICO och deras två systerorganisationer AHLP och Ashicruz. Något som förbättrat tillgängligheten vid studier, möten och andra arrangemang.

Fem representanter från ASHICO, AHLP och Ashicruz besökte Sverige, Finland och International Federation of Hard of Hearing Peoples (IFHOH) workshop, konferens och årsmöte i Slovenien. Under resan har partnerorganisationens medlemmar träffat olika föreningar, förbund och organisationer samt Myndigheten för delaktighet. Resan gav input på ett brett spektrum av ämnen, som vikten av samarbete och påverkansarbete, och nya kontakter med förbund och organisationer världen över. Partnerorganisationen har nu nya verktyg för att driva hörselskaderörelsen i Bolivia framåt mot ett hörsselförbund.

Under hösten 2018 genomförde HRF en uppföljningsresa till Bolivia där man träffade ASHICO och systerorganisationerna AHLP och Ashicruz. På plats behandlade man ämnen som relationen med dövas förbund Febos och planering av 2019 års verksamhet som kommer att ha ett större fokus på samarbeten och påverkansarbete.

Statspartsmöte

Utsedd av socialdepartementet att representera i den svenska delegationen medverkade förbundsordförande på statspartsmöte i FN i New York den 10-15 juni. Statspartsmötet hade fokus på konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD, The Convention of

Human Rights for Persons with Disabilities). Den svenska delegationen bestod av tre representanter från det civila samhället och tre personer från departementet och en från Myndigheten för delaktighet. På plats anslöt även ett par personer från FN-delegationen i New York.

Tidigare har CRPD-kommittén enbart bestått av en kvinna (och sjutton män). Vid detta statspartsmöte valdes det in många kvinnor så kommittén är numera i stort sett jämställd. Vid mötet hölls en rad side-events där angelägna ämnen relaterade till CRPD diskuterades.

G. Vår demokrati

G.1 Valberedning och revision

Valberedningen

I valberedningen ingår sammankallande Per-Ola Sjöden, Lars-Erik Svensson, Lena Enlund, Ludvig Ahlström och Marianne Morin samt ersättare Jan-Erik Asp (avled januari 2019).

Valberedningen hade tre möten under året, varav två i samband med förbundsmötet i maj och november.

Revision

KPMG är auktoriserad revisor för HRF. Arne Andersson och Birgitta Tell är förbundets förtroendevalda revisorer. Ersättare är Margareta Fisk. Utöver sedvanligt revisionsarbete har förbundets förtroendevalda revisorer varit delaktiga i diskussioner kring aktuella frågor som berör föreningar och distrikt.

G.2 Förbundsstyrelse och förbundsmöten

Förbundsstyrelsen

Förbundsstyrelsen, som är HRFs högsta beslutande organ mellan kongresserna, består av förbundsordförande Mattias Lundekvam, vice förbundsordförande Eva Blomquist, förbundskassör Jonas Sahlberg samt ledamöterna Agneta Österman Lindquist, Carina Albertsson, Eivor Johansson, Lena Thorén, Sune Wadenheim, Susanna Ahlström och Susanne Mattes Gärtner.

Adjungerad till förbundsstyrelsen var representant för Unga Hörselskadade (UH).

Förbundsstyrelsen höll sex protokollförda sammanträden, varav tre var tvådagarsmöten. Därutöver fattades också ett per capsulam-beslut.

Representation

Förbundets representation i olika samrådsorgan, utredningar, seminarier och konferenser var även under 2018 omfattande. Förbundet var på olika sätt aktiva i många av de pågående statliga utredningar som berör för hörselskadade viktiga intressepolitiska frågor. Förbundsstyrelsen deltog flitigt i olika arbetsgrupper och konferenser samt i olika sammankomster arrangerade av distrikt och föreningar.

Förbundsmöte

Förbundsmötet, som är rådgivande organ med representanter från HRFs 22 distrikt, hade två möten under 2018 som bland annat behandlade förbundets årsredovisning på våren och förbundets verksamhetsplan och budget för 2019 på hösten. Dessutom förlängdes höstmötet med en extra dag för rådslag (se F.2). Mötena finns dokumenterade i minnesanteckningar.

Lika Unika

HRF är medlem i Lika Unika – federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lika Unika är en samarbetsorganisation som förutom HRF består av Synskadades Riksförbund (SRF), Neuroförbundet, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) samt Sveriges Dövas Riksförbund (SDR). HRFs representation i Lika Unikas styrelse var under året: Mattias Lundekvam som ledamot och Agneta Österman som ersättare. Sune Wadenheim, mångårig ledamot i samarbetsorganisationens valberedning och Birgitta Tell, revisor avslutade sina uppdrag vid årsmötet i maj.

Under året pågick omfattande diskussioner i både Lika Unikas styrelse och HRFs förbundsstyrelse om vägval och framtid för samarbetet. I december beslutade förbundsstyrelsen i att begära utträde ur Lika Unika efter att ha fört dialog i frågan med förbundsmötet. Utträdesansökan skickades till Lika Unika i slutet på december.

MyRight

HRF är också medlem i MyRight som är en organisation som samordnar funktionshinderrörelsens internationella utvecklingsarbete som bedrivs i partnerskap mellan svenska organisationer och organisationer i MyRights samarbetsländer. Carina Albertsson, förbundsledamot var under året ledamot i MyRights styrelse. Från och med 2018 blev MyRight en medlemsorganisation i Forum Syd, vilket innebär att Forum Syd vidareförmedlar Sidas bidrag till de projekt som MyRights medlemsorganisationer bedriver.

Ideell Arena

I januari blev HRF antagen som partnerorganisation i Ideell Arena. Ideell Arena är ett samarbete mellan idéburna organisationer som startades av forskare och ledare från olika ideella organisationer 1998. Idag driver ett åttiotal organisationer samarbetet och all verksamhet bygger på erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande. Som partner i Ideell Arena har vi bland annat möjlighet att delta i utbildningar, mötesplatser och olika nätverk för ledare i den ideella sektorns organisationer. Vi får också möjlighet att ta del av forskning inom området och få stöd i det egna utvecklingsarbetet på hemmaplan.

Samverkan med andra organisationer

HRF fortsatte samarbetet i den så kallade "Ordförandegruppen", med andra förbund för hörselskadade, döva och dövblinda: Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Dövblind Ungdom (DBU), Unga Hörselskadade (UH) och Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP). Dagordningen beror på vilka frågor som är aktuella och angelägna inom området.

Förbundet var också aktivt i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS), som består av samtliga yrkesföreningar inom det audiologiska området, samt andra branschorganisationer. Lena Thorén representerade HRF i SAS styrelse och Sune Wadenheim var revisor.

H. Kommunikation och information

Mediekontakter

Under 2018 medverkade HRF i flera mediasammanhang, med debattartiklar, pressmeddelanden och uttalanden i press, radio och tv. Vi var särskilt aktiva i frågor som rör hörselvård, hörseltester, diskriminering, tillgänglighet och attityder.

- Om otillgängliga myndighetskontakter ("Plånboken" i P1, december): Vi medverkade i Sveriges Radios konsumentprogram, som belyste de stora tillgänglighetsbrister som hörselskadade möter vid kontakter med Försäkringskassan och andra myndigheter.
- Om Hörselveckan och att vara hörselsmart (Vaken i P3 & P4, Sveriges Radio P4 Uppland och SVT Nyheter Uppsala, oktober): Flera intervjuer med anledning av Hörselveckan, om vikten av att ändra attityderna till hörselnedsättning, att testa hörseln med Hörseltestaren och att vara hörselsmart samt om egna upplevelser av att börja använda hörapparater.
- Om HRFs krav att endast audionomer ska få prova ut hörapparater (Nyhetsbyrån TT med flera, oktober): Vi gjorde ett utspel om att patientsäkerhetslagen behöver skärpas, så att endast legitimerade audionomer får prova ut hörapparater. Det skulle även förhindra att enkla, och ibland hörselskadliga, hörförstärkare marknadsförs under benämningen "hörapparater". Utspelet uppmärksammades av TT och fick stor spridning i landet.
- Om Kalmar läns planer på att införa vårdval inom hörselvården (Sveriges Radio P4 Kalmar samt flera tidningar i Kalmar län, oktober): I en serie radioinslag varnade vi den nya landstingsledningen i Kalmar län för att införa vårdval inom hörselvården, eftersom utvecklingen i andra delar av landet tyder på att det leda till en kraftig försämring av vårdkvaliteten.
- Om otextade valdebatter på webben (Medievärlden, augusti): Debattartikel i branschtidning, där vi riktade kritik mot bland andra Expressen, Dagens Industri och Aftonbladet.
- Om öppet brev från hörsel- och dövorganisationer, med kritik mot beslut om tolkmedel: "Regeringen slänger tolkmiljoner i sjön" (pressmeddelande, juni)
- Om HRFs kritik mot Fritt val-rapport från Hörselföretagarna (Dagens Medicin, juli): Vi gick in med två repliker på debattartiklar som förordade systemet Fritt val av hörapparater.
- Om problemen inom Fritt val-systemen (Dagens Medicin, februari): Replik på en debattartikel av Hörselföretagarna, tillsammans med HRF-distrikten i Stockholms län och Skåne. "Det är hörselskadades behov som ska stå i centrum – inte hörapparatindustrins försäljningsintressen".

HRFs webbplatser

Våra webbar – HRF.se, Hörsellinjen.se, Hörseltestaren.se och Auris.nu – är några av HRFs viktigaste kanaler för att kunskaps spridning och kommunikation med medlemmar, andra hörselskadade och anhöriga, beslutsfattare och allmänhet. Under året hade de sammanlagt cirka 750 000 unika sidvisningar.

Domänen HRF.se inkluderar bland annat Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda, två webbshoppar – en för föreningar och distrikt och en för övriga (se nedan) samt 140 lokala webbar – för 22 distrikt och 118 föreningar.

Webbredaktörer i föreningar och distrikt fick fortlöpande support, bland annat genom nyhetsbrev med tips, instruktionsfilmer på webben och e-postsupport. De hade även tillgång till ett bildgalleri med HRF-relaterade bilder för fri användning samt statistik för sina lokala webbsidor.

Utveckling och underhåll av webbarna pågick fortlöpande under året, i syfte att uppnå bättre funktionalitet, användarvänlighet och tillgänglighet.

Ny webbshop för föreningar/distrikt

I slutet av januari lanserades Hörnet-shopen – en webbshop för föreningar och distrikt. Här finns allt det material som finns i den externa webbshopen på hrf.se, samt en hel del internt material – till exempel Slingkollen-produkter, förtjänstmärken med mera.

I Hörnet-shopen är broschyrer och en del andra material kostnadsfria, och försändelser upp till ett kilo är portofria.

Anpassningar till nya dataskyddsförordningen, GDPR

Den 25 maj ersattes personuppgiftslagen av en ny dataskyddsförordning, GDPR, som reglerar hur personuppgifter ska hanteras. I samband med detta tog förbundet fram en integritetspolicy, som även gäller för HRF Hörteknik samt stiftelser med anknytning till HRF.

Förbundet skickade även ut information till medlemmar och givare, samt tog fram vägledning för föreningar och distrikt.

Sociala medier

Vi fortsatte arbetet med att utveckla HRFs närvaro i sociala medier, framför allt på Twitter, Facebook och Instagram. Via dessa kanaler förde vi dialog med såväl medlemmar och andra hörselskadade samt med beslutsfattare och allmänheten i övrigt. Vi spred hörselskadeinformation, marknadsförde HRF och våra aktiviteter, samt förde dialog med såväl medlemmar och andra hörselskadade som med politiker och andra parter i samhället.

HRFs Facebookgrupper växte snabbt – särskilt gruppen HRF: Tinnitus och ljudöverkänslighet, som hade cirka 2 100 medlemmar vid årets slut. Näst störst var HRF: Diskussionsgrupp för hörselskadade och HRF: Cochlea-implantat, med 1 600–1 500 medlemmar vardera, medan HRF: Menières sjukdom hade drygt 1 200 medlemmar och HRF: Föräldrar hade drygt 300 medlemmar. I grupperna får privatpersoner möjlighet att tipsa, stötta och diskutera hörselfrågor med varandra. HRF kan även ge stöd, svara på frågor och hänvisa personer till Hørsellinjen.

Nyhetsbrev

HRF utvecklar kommunikationen via våra digitala nyhetsbrev, genom att kontinuerligt utöka vår kontaktlista och göra regelbundna utskick till medlemmar, profession, forskare, beslutsfattare och andra intresserade. Digitaliseringen innebär att information kan nå ut snabbare, samtidigt som det är såväl miljövänligt som kostnadseffektivt. Det blir också lättare för mottagarna att ta del av ytterligare information, via länkar i nyhetsbrevet.

HRF-nytt, förbundets nyhetsbrev för förtroendevalda, kom ut med 6 nummer under året, till cirka 1 100 mottagare. I maj började förbundet skicka ut en digital version via e-post. Än så länge finns HRF-nytt även på papper, men är tänkt att fasas ut. HRF-nytt finns även på Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda.

Nyheter från HRF.se listar de senaste artiklarna från HRF.se och går ut ungefär en gång i veckan, till medlemmar som har uppgett e-postadress, samt personer inom hörselvård, skola, myndigheter, politiker, organisationer och andra som har valt att prenumerera på nyhetsbrevet. I slutet av året hade nyhetsbrevet cirka 8 700 prenumeranter. Antalet mottagare minskade något i maj, i samband med att den nya dataskyddsförordningen trädde i kraft och ett aktivt godkännande av prenumerationerna krävdes för fortsatta utskick.

Givaren, som går framför allt till månadsgivare, hade cirka 3 000 mottagare och skickades ut per e-post tre gånger under året.

Slingkollen går ut till föreningar, distrikt och de som har deltagit i Slingkollen-kurser, med praktiska tips om att genomföra Slingkollen-aktiviteter.

Webbredaktörer i föreningar och distrikt får ett särskilt nyhetsbrev med praktiska webbtips.

Inför Hörselveckan är ett digitalt nyhetsbrev som gick till föreningar/distrikt med tips inför Hörselveckan.

Informationsmaterial

HRFs broschyrer, foldrar och annat informationsmaterial uppdaterades och trycktes fortlöpande under året. Materialet är mycket efterfrågat, inte minst av hörselvården i stora delar av landet. På begäran av flera föreningar producerades en variant av medlemsfoldern "Bli hörselsmart. Bli medlem." med utrymme för föreningens kontaktuppgifter

Profilprodukter

HRFs profilprodukter hade stor åtgång under 2018, framför allt i samband med Hörselveckan och valrörelsen. Särskilt populära var knapparna "Svensk politik hörs för dåligt" och "Ett hörselsmart samhälle nu". Bland enskilda hörselskadade är den mest efterfrågade produkten HRFs reflexvästar med texten "Nedsatt hörsel".

I slutet av året tog vi ytterligare steg mot ett mer hållbart, miljövänligt sortiment, genom att ta fram en ny HRF-penna i återvunnen plast och HRF-muggar i papper från hållbart skogsbruk.

Föreläsningar om hörselskadekunskap

Under året höll HRF i tre föreläsningar om tillgänglighet, grundläggande hörselskadekunskap och Hörsellinjen, på Universitetssjukhuset i Umeå, hos HRF-distriktet i Skåne samt för personal inom Nordea.

Mässor och konferenser

HRF medverkade med monter/informationsbord vid tre arrangemang:

- Tema Hörsel Örebro, mars: se avsnitt B.2.
- Syn- och hörselinstruktörernas förening, SHIF-S, mars: Vi fick möjlighet att synliggöra HRF, genom att dela ut och lägga fram informationsmaterial om Hörsellinjen.
- Elevhälsans Ledningskonferens, september: Vi hade en monter med HRFs ljudmiljösimulator samt ett brett utbud av informationsmaterial.

Hörsellinjen

Rådgivningstjänsten Hörsellinjen är en av HRFs viktigaste kanaler när det gäller att sprida kunskap om hörselskadades möjligheter och rättigheter. Verksamheten stärker hörselskadade och närstående i hela landet, samt ger praktisk vägledning till företag, kommuner, vårdgivare och organisationer. Hörsellinjens kontakter med hörselskadade i olika delar av samhället bidrar också med kunskap till HRFs intressepolitiska arbete.

Hörsellinjen.se – HRFs faktawebb – är under ständig utveckling, med uppdateringar och kompletteringar av informationsområden. Målsättningen är att svaren på de flesta allmänna frågor om hörsel ska finnas på webben.

Under 2018 hade Hörsellinjen nästan 2 500 kontakter, varav nästan två tredjedelar tog kontakt via telefon och en knapp tredjedel via e-post.

De vanligaste frågorna till Hörsellinjen gällde hörselvård och hörapparater samt grundläggande hörselskadadekunskap. Många vet inte vart de ska vända sig för att få den hjälp de behöver, vilket tyder på att hörselvården i landets regioner inte är så känd som den borde vara. I flera delar av landet är det långa köer till hörapparatutprovning och enskilda söker därför råd om sin rätt till vård i annan region.

Det fortsatte att strömma in frågor om vårdval med hörselcheckar i Stockholms län, bland annat från personer som vid tidigare utprovning känt sig lurade av mottagningen och som är oroliga för att det ska hända igen. Allt fler berättar att de har nekats hörapparater ur regionens sortiment, trots att de har vänt sig till auktoriserad vårdgivare.

Under året skedde en markant ökning av antalet frågor om handikappersättning. Försäkringskassan gjorde många omprövningar, vilket skapade oro hos gravt hörselskadade med CI och hörapparater. Tinnitus var ett annat stort frågeområde. Dels var det många som sökte grundläggande rådgivning, på grund av bristande kunskaper inom primärvården, dels var det en hel del som hade svårt att få tillgång till tinnitusbehandling, även vid svåra och långvariga tinnitusbesvär.

Det var också många som sökte fakta och råd om teleslingor, textning och annan tillgänglighet samt om skolfrågor och stöd i arbetslivet.

Sedan tio år tillbaka är Hörsellinjen handläggare av HRFs juridiska rådgivning till medlemmar. Under 2018 hänvisades 28 ärenden till HRFs juridiske konsult, varav de flesta handlade om sjukpenning eller sjukersättning. Under året kom några domar, där stödet från HRFs konsult gav resultat. Dessa ärenden gällde främst handikappersättning och vårdbidrag.

Kvalitetssäkring och kunskapsutveckling är prioriterat inom Hörsellinjen-verksamheten. Personal som jobbar med Hörsellinjen bedriver därför research och deltar i fortbildning av olika slag. Hörsellinjen inhämtar även kunskap från ett nätverk av professionella kompetenser inom audiologi, hörsel-teknik, psykologi, socialförsäkringsfrågor med mera.

En oroande tendens under året var att allt fler inom myndigheter och vårdgivande verksamheter kontaktade Hörsellinjen för att få svar på frågor om hörselskadade som de borde ha kunskap om själva, utifrån sin yrkesroll.

Annonser om Hörsellinjen publicerades i bland annat tidningarna Seniorens, PRO-pensionären och Auris. Vi hade också löpande annonsering på Google. Hörsellinjen fick även uppmärksamhet i en rad olika medier, inte minst veckopress. HRF medverkade även med en artikel om Hörsellinjen i Audionom-tidningen, som ges ut av Svenska Audionomföreningen.

Under året uppdaterades Hörsellinjens databas och kontaktformulär på webben för att uppfylla de integritetskrav som den nya dataskyddsförordningen ställer. Vi gjorde även en översyn av data-säkerheten.

Policy för företagssamarbeten

Under hösten antog förbundsstyrelsen en policy för företagssamarbeten. Policyn har som främsta syfte att underlätta och skapa tydlighet kring HRFs ställningstaganden vid förfrågningar om företagssamarbeten.

Policyn gäller för HRFs förbunds nivå, men är till större delen relevant för hela organisationen och kan vara ett stöd även för föreningar och distrikt. Detta gäller till exempel grundläggande principer för samarbete, med överväganden angående HRFs trovärdighet och oberoende ställning.

Utökat varumärkesskydd

Under 2018 utökades HRFs varumärkesskydd hos Patent- och registreringsverket (PRV). Nu har HRF ett brett skydd för såväl namn som logotyper för Hörselskadades Riksförbund, Hörsellinjen och Hörseltestaren.

I. Insamlingsutveckling

Under året har en översyn av insamlingsverksamheten och arbete med att ta fram strategier för utveckling av verksamheten pågått. Förbundet fortsatte utveckla olika insamlingsvägar, i syfte att bredda möjligheterna att stödja HRFs arbete för att ta tillvara hörselskadades intressen.

I.1 Givarvård

Marknadsanalys

För att ytterligare stärka HRFs insamlingsarbete genomförde HRF tillsammans med Kantar SIFO en marknadsanalys för att få djupare insikter i hur insamlingsmarknaden ser ut generellt, HRFs marknadsposition och givare, styrkor och brister i befintlig verksamhet samt vägar till nya möjligheter.

Givarkommunikation

”Givaren” är ett digitalt nyhetsbrev som går ut till HRFs månadsgivare och andra som hade anmält intresse för att ta del av nyheter från HRF. Under 2018 kom ”Givaren” ut tre gånger, spritt under året.

Personer som har tackat ja till att ge en gåva vid telefonkontakt med HRFs gåvoförmedlare får ett kuvert med en informationsfolder och ett insamlingsbrev med inbetalningskort. Insamlingsfoldern uppdateras en till två gånger per år, insamlingsbrevet förnyas oftare än så.

Foldern beskriver vad pengarna går till och lyfter fram hörselskadade i olika åldrar. Insamlingsbrevet tar upp aktuella frågor HRF driver.

Julgåvan 2018

HRFs julinsamling, ”Julgåvan 2018”, genomfördes under december, till förmån för Hörsellinjen. Insamlingen uppmärksammades främst genom en insamlingsbilaga och annons i Auris nr 7-2018, banners i sociala medier och på webben och digitala nyhetsbrevet ”Nyheter från HRF.se”. De som skänkte en gåva via webben kunde skriva ut eller beställa ett gåvobrev som tack.

Insamlingsbilagor och annonser i Auris

Under året hade HRF insamlingsbrev med inbetalningskort i tre nummer av Auris. På senare år har dessa bilagor, riktade till medlemmar, inbringat mindre än tidigare, varför frekvensen har dragits ner.

I varje nummer Auris fanns det även en annons om olika möjligheter att stödja HRF med en gåva.

Testamente

Under året utvecklades HRFs webbinformation till personer som funderar på att testamentera till HRF, bland annat med praktiska anvisningar samt länk till en testamentesmall.

Minnesgåvor och gratulationsgåvor

Minnesgåvor och gratulationsgåvor är populära sätt att hedra och visa sin uppskattning för någon. I samband med varje minnesgåva fick anhöriga ett minnesblad och givarna tackades med ett brev.

Insamlingar via Facebook

I september blev HRF godkänt av Facebook som en av de ideella organisationer privatpersoner kan välja att samla in pengar till via Facebook. Under de första veckorna genomfördes sex insamlingar, som inbringade drygt 10 000 kronor.

Sparande i Humanfonden och aktieutdelning

Sparare kan välja att stödja HRF genom att spara i Humanfonden, där två procent av avkastningen går till det ändamål spararen väljer. De kan även välja att skänka sin aktieutdelning till HRF.

Effektrapport

I september publicerades HRFs effektrapport för 2017-2018 på webben. Rapporten tar upp fakta om HRF och våra framsteg, i enlighet med FRIIs kvalitetskod.

I.2 Stöd till forskning och utveckling

Hörsselforskningsfonden

HRF stödjer hörsselforskningen via vår egen forskningsfond, Hörsselforskningsfonden. Fonden delade ut 2 057 000kr till nio olika forskningsprojekt inom beteendevetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning till forskare som sökt anslag under 2018. Projekten handlade om bland annat om forskning om hörselmätningar på barn, barns språkutveckling samt nyttan med hörapparater hos barn under de första levnadsåren. De handlade också om hur demenssjukdomar och kognitiv svikt påverkar hörseln, risk för bullerskador vid olika tider på dygnet, behandling av vestibulärt schwannom (godartad tumör på hörselnerven), benledningsapparater och riktningshörsel, samt utveckling av diagnosverktyg som kan användas i en smartphone.

En särskild satsning på forskning som rör barn kunde göras tack vare gåvor på totalt en miljon kronor från HRF-föreningen i Nacka-Värmdö. Halva beloppet delades ut under 2017 och andra halvan delades ut under 2018.

Följande HRF-föreningar har gett anslag på 20 000 kr upp till 100 000 kr under året till Hörsselforskningsfonden: Mjölby, Jönköping, och Trelleborg.

J. Auris

Auris, HRFs medlemstidning, utkom med sju nummer under året, i enlighet med utgivningsplanen. Tidningen har belyst hörselskadades situation i Sverige, berättat om människoöden, nya forskningsrön och tekniska nyheter. En expertpanel har besvarat läsarfrågor.

Auris hade olika reportage och artiklar, till exempel från utbildningen för skrivtolkar, en sammanställning av råd om att hantera tinnitus och tips om hur appar kan vara till användning för hörselskadade. Dessutom porträtterades en rad hörselskadade profiler, bland annat politikern Åsa Lindhagen (MP), den förre allsvenske fotbollsspelaren Krister Nordin och HRFaren Birgitta Brygg, en de första kvinnorna i Sverige att få ett cochleaimplantat.

Auris skrev även om HRFs påverkansarbete runt om i landet, till exempel Slingkollen, HRFs satsning för att kontrollera teleslingor, arbetet för att göra valrörelsen mer tillgänglig, samt Västra Götalands beslut att utreda förbättringar av CI-vården, efter en motion från en HRFare.

Under året antog förbundsstyrelsen en policy för Auris, som anger tidningens publicistiska idé och syfte, ställning inom HRF, redaktionella principer, principer för annonspublicering samt tillgänglighets- och miljöhänsyn.

I samband med att policyn trädde i kraft, i september 2018, bytte Auris ansvarig utgivare från tidningens redaktör till HRFs generalsekreterare Hanna Sejlitz.

Under hösten pågick arbetet med att ta fram en responsiv webb på auris.nu. Den nya webbsidan lanseras under våren 2019.

K. Administration och personal

Förbundet hade under året sammanlagt 62 anställda årsarbetare. Personalen på förbundskansliet, inklusive kontoret i Söderhamn, uppgick till 31 årsarbetare. Antalet gåvoförmedlare samt kontorschefer i insamlingsverksamheten motsvarade 31 årsarbetare. HRF Hörteknik AB hade en (1) årsarbetare och Forskningsinstitutet Hörselbron AB hade en (1) årsarbetare.

Hanna Sejlitz anställdes som ny generalsekreterare för HRF, med start i januari 2018.

I juni flyttade förbundskansliet i Stockholm till nya ändamålsenliga lokaler i Kista. Inför flytten ställdes höga krav på god ljudmiljö och tillgänglighet för hörselskadade. Unga Hörselskadade (UH) flyttade med till samma lokaler.

I september genomfördes HRF-dagar på Visingsö med förbundsstyrelsen och personal från förbundskansliet och insamlingen. Alla var rörande överens om att det var inspirerande dagar och bra diskussioner kring HRFs uppdrag och vart vi är på väg. Det var också ett bra tillfälle personal från våra olika kontor och styrelsen att träffas under trevliga former. Som personalfrämjande insatser genomfördes både individ- och gruppriktade personalutbildningar, arbetsmiljöåtgärder samt erbjöds företagshälsovård.

L. Ägarplanering och stöd till närstående verksamheter

HRF Hörteknik AB

HRF Hörteknik AB är ett bolag som ägs av Hörselskadades Riksförbund. Bolaget bedriver huvudsakligen försäljning av hjälpmedel, batterier och konsulttjänster inom hörselområdet. Bolaget har avslutat verksamheten som en auktoriserad hörselmottagning i Stockholms läns landsting. Verksamheten består idag av försäljning av hörteknik, och konsultation. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

HRF Hörteknik ABs styrelse bestod under året av Mattias Lundekvam (ordförande), Jonas Sahlberg, Eva Blomqvist och Sune Wadenheim. Under året anställdes Minna Janusson som affärschef för HRF Hörteknik AB.

Forskningsinstitutet Hörselbron AB

Forskningsinstitutet Hörselbron AB ägs av Hörselskadades Riksförbund. Forskningsinstitutet Hörselbron är ett forskningsinstitut inom hörteknik och teknisk audiologi. Kärnan i Hörselbrons verksamhet är att som en neutral och objektiv organisation driva tekniskt baserade projekt av värde för olika intressenter, från hälso- och sjukvården och akademien till industrin samt, inte minst, patienter. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

Forskningsinstitutet Hörselbrons styrelse bestod under året av Mats Ulfendahl, KI (ordförande), Hans Ericson, HRF, Mattias Lundekvam, HRF, Sten Hellström KS/KI och Sten Ternström, KTH. Peter Nordqvist är vd för bolaget.

Unga Hörselskadade (UH)

HRF lämnade, precis som tidigare år, ekonomiskt bidrag till Unga Hörselskadade (UH). UH var adjungerad till förbundsstyrelsen. HRF hade en representant i UHs styrelse.

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Hörselskadades Riksförbund (HRF), 802004-4510, med säte i Stockholm, avger härmed årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2018. I koncernredovisningen ingår även de av HRF helägda dotterbolagen HRF Hörteknik AB, 556331-7634, med säte i Stockholm, och Forskningsinstitutet Hörselbron AB, 556835-0663, med säte i Stockholm. All finansiell redovisning är skriven i tkr.

Allmänt om verksamheten

HRFs verksamhet utgår ifrån organisationens ändamålsparagraf, som kan sammanfattas: ”att tillvarata hörselskadades intressen”. HRFs vision är ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet. Ett samhälle där våra mänskliga rättigheter respekteras, och där vi kan förverkliga oss själva utan att hindras av okunskap, otillgänglighet eller brist på vård, stöd och hjälpmedel.

HRF arbetar för full delaktighet och jämlikhet för alla hörselskadade, så att ingen behöver känna sig utanför på grund av sin hörselskada. HRF ska vara ett stöd för hörselskadade och få fler att förstå hur det är. Vi ska bevaka och påverka politiker och andra beslutsfattare. Vi ska skapa insikt om hörselskadades behov i alla delar av samhället. Vi ska stödja forskning och utveckling.

HRFs kongress 2016 fastställde organisationens handlingsprogram för 2017–2020. Handlingsprogrammet är uppdelat i följande områden: Stark, synlig och hörselsmart, Hörselvård och folkhälsa, Delaktighet och trygghet, Uppväxt och utbildning, Arbetsliv och vuxenutbildning och En stark organisation i utveckling.

För att finansiera den stora verksamhet HRF bedriver har – utöver statsbidrag, fondanslag och andra intäkter – allmänhetens bidrag varit helt avgörande genom åren. Insamlingskostnaderna i förhållande till HRFs totala intäkter var under 2018, 24 %.

Verksamhetsberättelsen ger en bra beskrivning av vad de insamlade medlen går till, det vill säga till arbetet med att uppnå målet att tillvarata hörselskadades intressen och på så vis leva upp till ändamålsparagrafen för organisationen.

Medlemmar och organisation

Hörselskadades Riksförbund (HRF) är en demokratisk folkrörelse som utgår från medlemmarna. Det är medlemmens intressen som står i centrum för verksamheten i föreningar, distrikt och förbund.

HRFs verksamhet bedrivs på tre nivåer: i våra 172 föreningar, i våra 22 distrikt och på förbunds nivå. Föreningarna verkar lokalt, distrikten regionalt och förbundet på riksplanet. Den högsta beslutande nivån är kongressen.

Våra föreningar

HRF har 172 föreningar, från norr till söder. Föreningarna bedriver verksamhet lokalt, ofta inom en kommun. I vissa delar av landet finns också länsföreningar för föräldrar, yrkesverksamma, Menières sjukdom, vuxendöva eller cochleaimplantat.

Föreningsstyrelsen, som utses vid årsmöte av föreningens medlemmar, utser ombud till kongressen, HRFs högsta beslutande församling. Alla föreningsmedlemmar¹ kan därför vara med och påverka vad HRF ska jobba med, genom att vara aktiva i den demokratiska beslutsprocessen. Föreningarna ska framför allt:

- erbjuda råd, stöd och gemenskap, med möjlighet att träffa andra hörselskadade för att utbyta erfarenheter.
- sprida kunskap om hörselskadades behov och möjligheter.
- anordna tillgängliga aktiviteter, allt från föreläsningar och debatter till utflykter och teaterkvällar.
- bedriva lokalt påverkansarbete, framför allt när det gäller tillgänglighet, skola och stöd till äldre hörselskadade.

Våra distrikt

HRF har 22 distrikt, som i stort sett motsvarar landsting/regioner (med undantag av Västra Götaland som har två HRF-distrikt: Skaraborg och Västra Götaland). Distriktsstyrelserna består av representanter från föreningarna inom distriktet. Distrikten utser i sin tur en representant vardera till förbundsstyrelsen, som ger råd till förbundsstyrelsen.

Distrikten utgör en viktig kraft i HRFs intressepolitiska arbete, eftersom de bevakar och påverkar landstingen/regionerna, som har ansvar för hörselvård, tolkverksamhet med mera. Distrikten ska framför allt:

- bedriva påverkansarbete gentemot landsting/region, bland annat när det gäller hörselvård och tolkfrågor.
- samordna och stödja föreningarnas arbete.
- erbjuda utbildningar.
- ta initiativ till verksamhet för olika hörselskadegrupper på regional nivå.

Förbundet

HRF:s förbundsstyrelse är organisationens högsta beslutande nivå mellan kongresserna och leder förbundets verksamhet, med stöd av förbundskansliet.

Förbundet bevakar och driver hörselskadades frågor på riksplanet, samlar och sprider kunskap om hörselskadade, samordnar organisationens verksamhet och ger stöd till föreningar och distrikt. Förbundet arbetar bland annat med att:

- bedriva påverkansarbete gentemot riksdag, regering, myndigheter och andra beslutsfattare,
- göra undersökningar och samla kunskap om hörselskadades situation i samhället.
- stödja och informera enskilda hörselskadade, samt sprida kunskap om behov, brister, konsekvenser och möjligheter i hela samhället.
- initiera ny forskning.
- stödja intressepolitiskt arbete och verksamhetsutveckling i föreningar och distrikt.

Generalsekreteraren, förbundets högste tjänsteman, leder förbundskansliets arbete och är ansvarig för att förbundsstyrelsens beslut verkställs.

¹ De flesta av HRF:s medlemmar är med i en eller flera föreningar, och har då rösträtt och är valbara till förtroendeuppdrag. En mindre grupp har så kallat stödmedlemskap, vilket innebär att de är medlemmar enbart i riksförbundet. Stödmedlemmar har inte rösträtt i föreningar och kan inte väljas till förtroendeuppdrag inom organisationen.

Kongressen

Kongressen, HRFs högsta beslutande församling, sammanträder vart fjärde år. Besluten fattas av ombud utsedda av HRFs föreningar.

Kongressen fattar beslut om bland annat handlingsprogram för kongressperioden, intressepolitiskt program och stadgar. Kongressen utser också förbundsstyrelse, revisorer och valberedning.

Medlemmar, föreningar och distrikt kan påverka HRFs framtida arbete genom att lämna förslag till kongressen i form av motioner.

HRF:s senaste kongress hölls i maj 2016. Kongressprotokoll och övriga handlingar finns på www.hrfkongress.se.

Förbundsmötet

Förbundsmötet är ett samrådsorgan som samlas två gånger per år, framför allt för utbyte kring verksamhetsplan och budget för kommande år. Under kongressår kallas endast till ett ordinarie förbundsmöte. Mötet består av en representant från varje distrikt, förbundsstyrelsen samt generalsekreteraren.

Verksamhetsåret 2018

Under 2018 fortsatte HRF arbetet med att förverkliga vårt nya handlingsprogram för 2017–2020, vars röda tråd är temat ”Stark, synlig, hörselsmart”.

Under året var de flesta av HRFs kärnfrågor aktuella och vi har nått flera framgångar.

HRF har under året spridit kunskap om tillgänglighet genom HRFs olika informationskanaler. HRFs checklista för hörseltillgänglighet publiceras numera även på Almedalsveckans officiella webbsida.

Under devisen ”Svensk politik hörs för dåligt” framhöll HRF vikten av tillgänglighet i valrörelsen och ett hörselsmart samhälle, där hörselskadade kan vara fullt delaktiga i samhällsdebatten. Påverkansarbetet hade effekt, till exempel var det första gången partierna textade i stort sett alla sina valfilmer på webben och i sociala medier.

Flera steg framåt för ökad tillgänglighet genom textning togs under året. Sändningen från vinter-OS i Sydkorea direkttextades tolv timmar per dygn och även förinspelade inslag textades i stor utsträckning. SVT beslutade att börja texta alla lokala nyhetsinslag som läggs upp på SVT.se och i SVT Nyheter app. Riksdagen fattade viktiga beslut för att kunna lagstifta om tillgänglighetskrav för alla former av beställ-tv och vissa sändningar på webben.

Från den 1 september krävs skriftligt godkännande vid telefonförsäljning, en viktig framgång för HRF som drivit kravet utifrån ett kongressbeslut 2016.

HRF har länge arbetat för att behörighetskravet för lärare i specialskolan ska ändras och i början av sommaren kom äntligen ett positivt besked. Från och med augusti 2018 behöver inte alla lärare i specialskolan vara speciallärare.

Även inom flera andra områden agerade HRF för att sprida kunskap, väcka opinion och vinna stöd för hörselskadades intressen.

Hörselskadades Riksförbund är en av de organisationer i Sverige som har högst anseende bland allmänheten. Det visar Sifos Anseendeindex för intresseorganisationer 2018, som placerar HRF på åttonde plats av totalt 36 organisationer. Mätningen ger en tydlig indikation om att HRF åtnjuter ett högt förtroende och har en stark ställning i samhället.

Förbundet har arbetat med riskanalys. Vidare har en översyn av insamlingsverksamheten och arbete med att ta fram strategier för utveckling av verksamheten pågått. Förbundet fortsatte utveckla olika insamlingsvägar, i syfte att bredda möjligheterna att stödja HRFs arbete för att ta tillvara hörselskadades intressen.

HRF stödjer hörselforskningen via vår egen forskningsfond, Hörselforskningsfonden. Fonden delade ut 2 057 000 kr till nio olika forskningsprojekt inom beteendevetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning till forskare som sökt anslag under 2018.

Utveckling av verksamhet, resultat och ställning

Ekonomisk översikt – koncern

	2018	2017	2016	2015	2014
Antal medlemmar	23 635	24 244	24 696	26 195	28 344
Gåvor och bidrag (tkr)	56 638	59 383	55 482	56 698	57 965
Totala verksamhetsintäkter (tkr)	66 301	69 635	66 672	65 400	67 375
Årets resultat (tkr)	4 378	6 439	- 5 542	-1 054	6 850
Eget kapital (tkr)	30 998	26 620	20 207	25 748	26 802
Balansomslutning (tkr)	41 993	38 815	30 939	35 605	35 681
Balanserat kapital/ rörelsens kostnader i procent	39,5	31,8	25,3	27,2	29,6
Soliditet i procent	73,8	68,5	65,3	72,3	75

Ekonomisk översikt – HRF

	2018	2017	2016	2015	2014
Antal medlemmar	23 635	24 244	24 696	26 195	28 344
Gåvor och bidrag (tkr)	56 638	59 383	55 482	56 698	57 965
Totala verksamhetsintäkter (tkr)	60 987	63 851	61 690	61 369	62 475
Årets resultat (tkr)	4 070	5 224	- 5 706	-1 224	5 436
Eget kapital (tkr)	28 550	24 480	19 256	24 962	26 186
Balansomslutning (tkr)	36 871	33 363	27 141	33 060	33 769
Balanserat kapital/ rörelsens kostnader i procent	38,5	30,5	25,7	27,6	31
Soliditet i procent	77,4	73,3	70,9	75,5	77,5

Gåvor och bidrag avser allmänhetens gåvor, statsbidrag, fonder och övriga bidrag. Det fanns jämförelsestörande effekter mellan år 2016 som var ett kongressår, vilket innebär extraordinära kostnader och 2017 då HRF erhöll flera stora arv, vilket förklarar extraordinärt resultat. Även 2018 har varit extra ordinarie då HRF dels erhöll ersättning pga. flytt samt ett flertal stora gåvor sent under hösten.

HRF har tagit fram ett nyckeltal som syftar till att visa hur organisationens balanserade kapital är i förhållande till rörelsens kostnader. Målet är att ha ett balanserat kapital/rörelsens kostnader på 30–100 procent på sikt. Balanserat kapital avser årets resultat och det ingående balanserade kapitalet, efter utnyttjande/reservering av ändamålsbestämda medel.

Ett vanligt nyckeltal är soliditet. Soliditeten anger organisationens stabilitet eller förmåga att motstå förluster och överleva på längre sikt. Soliditeten anger hur stor del av de totala tillgångarna (=balansomslutningen) som har finansierats med eget kapital. Soliditeten visar eget kapital i procent av balansomslutningen.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Stark, synlig, hörselsmart

HRFs rådgivningstjänst Hörsellinjen ger hörselskadade och anhöriga kunskap om hur de kan utkräva sina rättigheter i egenskap av patient, konsument, arbetstagare, elev, förälder, publik, väljare och så vidare. Via Hörsellinjen kan medlemmar även få tillgång till juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor.

”Ett hörselsmart samhälle nu!”, var HRFs budskap under Hörselveckan 2018, den 15–21 oktober. HRFs distrikt och föreningar genomförde ett 70-tal aktiviteter runt om i landet, varav de flesta ägde rum på Hörselskadades Dag, den 20 oktober. Från norr till söder samlades aktiva HRF:are för att sprida information, väcka opinion, värva nya medlemmar och uppmuntra allmänheten att testa sin hörsel.

Under veckan genomfördes ungefär 2 000 hörseltester per dag med HRFs gör-det-självt-test Hörseltestaren, vilket är fem gånger så många som under en bra vecka en annan tid på året.

En förbundsstyrelseledamot och en anställd vid HRF anmälde konferensanläggningen 7A i till Diskrimineringsombudsmannen (DO), sedan de utsatts för diskriminering på grund av bristande tillgänglighet i samband med ett seminarium våren 2016. Den teleslinga som enligt Boverkets byggregler ska finnas i denna typ av lokal fungerade inte.

Efter en ytterst bristfällig utredning kom DO fram till att konferensanläggningen 7A inte brutit mot förbudet om bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen. Förbundet beslutade därför att, i samförstånd med de två som gjorde anmälan, stämma konferensanläggningen för brott mot diskrimineringslagen, med stöd av den företrädesrätt ideella organisationer har. Under 2018 lämnades stämmningsansökan in och en första förhandling, så kallad muntlig förberedelse, hölls i Stockholms tingsrätt. Konferensanläggningen bestred stämningen. Huvudförhandling är planerad till maj 2019.

Almedalsveckan i Visby är en viktig arena för samhällsdebatt och intressepolitisk påverkan. HRF medverkade sommaren 2018, för att knyta värdefulla kontakter och lyfta hörselskadades frågor.

Inför Almedalsveckan gjorde HRF och Unga Hörselskadade (UH) ett gemensamt utskick till cirka 1 200 personer med ansvar för arrangemang under Almedalsveckan, med rubriken ”Ni har väl inte glömt att fixa slinga i Almedalen?”. Brevet påminde om hörselskadades behov av tillgänglighet, tipsade om vår checklista för hörseltillgänglighet på hørsellinjen.se samt uppmanade arrangörerna att kontakta Hörsellinjen för ytterligare råd och information.

HRFs checklista för hörseltillgänglighet publiceras numera även på Almedalsveckans officiella webbsida.

Viktiga delar av valrörelsen 2018 var otillgänglig för hörselskadade, inte minst debatter och mediebevakning på webben. Med anledning av de otextade, webbsända partiledardebatterna skickade HRF brev till riksdagspartierna i augusti, där de uppmanades att inte ställa upp på otextade debatter, intervjuer och valfilmer. Alla som svarade uttryckte att tillgänglighet är viktigt, men ingen sa sig vara beredda att avstå från att delta i en debatt för att den var otextad.

Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service

I samband med Internationella Cochleaimplantat-dagen, den 25 februari, gjorde HRF ett utspel om vikten av att alla hörselskadade får tillgång till en rik, ”kommunikativ verktygslåda”.

”Oavsett om vi använder hörselimplantat eller hörapparater behöver vi en kommunikativ verktygslåda – en hörselsmart kompetens som bland annat omfattar strategier för olika situationer, kommunikationssystem och andra hjälpmedel, kunskap om möjligheten att använda olika typer av tolkning, samt möjlighet att få lära sig teckenspråk och Tecken Som Stöd (TSS)”, konstaterade HRFs förbundsordförande i ett uttalande.

Under året fortsatte arbetet med kartläggningen av hur CI-vården i Sverige ser ut. Syftet med kartläggningen är att ta fram ett kunskapsunderlag för påverkansarbete inom området. Arbetet kommer att fortsätta under nästa år.

HRF uppmärksammades under hösten 2018 på att det verkar bli vanligare att hörselskadade med schablonbeloppet i handikappersättningen förlorar detta efter att ha genomgått en CI-operation. Bland annat har Hörsellinjen kunnat konstatera att fler hör av sig och ställer frågor kring detta.

Den 21 april anordnade förbundskansliet ett Menièreseminarium. Ambitionen med seminariet var att öka kunskapen om och stärka vårt påverkansarbete i hörselvårdsfrågan. På seminariet fördjupade sig deltagarna i några aktuella frågor om den pågående utvecklingen och delade med sig av personliga erfarenheter med varandra.

Varje år i 20 års tid har förbundet samlat in statistik från hörselvården i Sverige. Syftet är att kunna följa utvecklingen inom hörselvården över tid, få underlag för intressepolitiskt påverkansarbete samt kunna uppdatera vår information om hörselvården i hela landet, bland annat på hørsellinjen.se.

Under 2018 samlade vi in statistik om bland annat hörapparatutprovningar och andra hjälpmedel samt uppgifter om olika regelverk för detta i vården.

Förbundet stöttade flera distrikt i deras arbete med hörselvårdsfrågorna.

HRF deltog på Tema Hörsel i Örebro den 13-15 mars, för att utveckla dialogen med professionen inom hörselvården. HRFs förbundsordförande föreläste på temat ”Ska vem som helst få prova ut hörapparat i Sverige?” och lyfte två frågor som HRF driver:

- Krav på lagstiftning om att endast legitimerad audionom får prova ut hörapparat.
- Krav på regleringar av vilken typ av produkter som får säljas som ”hörapparater”.

Patientsäkerhetslagen behöver skärpas, så att endast legitimerade audionomer får prova ut hörapparater. Det var budskapet i ett pressutspel från HRF under Hörselveckan.

I september publicerade Allers och Hemmets Veckotidning, två av landets största veckotidningar, en annons för en ”öronolja”, med rubriken: ”Människor återfår hörselförmågan på 27 dagar – utan operation och hörapparater”. Annonsen var full av falska påståenden. HRF kontaktade Aller Media, som lovade stoppa ytterligare införanden i koncernens tidningar.

I oktober 2018, under Hörselveckan, var det tio år sedan förbundet provade den första versionen av Hörseltestaren vid ett offentligt arrangemang. Sedan dess har över 500 000 personer testat hörseln med HRFs digitala gör-det-självt-test – antingen på webben, www.hørseltestaren.se, och som app.

Hörseltestaren hade särskilt många användare i samband med Hörselveckan, då det genomfördes nästan 2 000 hörseltester per dag. Även i augusti kom ett uppsving i samband med att den hörselskadade företagsledaren Björn "BabyBjörn" Jakobson, nämnde HRF och Hörseltestaren i sitt Sommarprogram.

Delaktighet och trygghet

God tillgänglighet har avgörande betydelse för hörselskadades möjligheter att vara delaktiga, jämlika och trygga. HRF har under året spridit kunskap om tillgänglighet genom HRFs olika informationskanaler, informationsmaterial och checklistor för tillgänglighet på Horsellinjen.se.

Regeringen har infört så kallade sakråd, där aktörer inom ett område bjuds in till samtal direkt med departementens politiska ledning. HRF deltog genom ett Lika Unika-mandat i ett sakråd den 14 mars om tillgänglighetsfrågor i byggd miljö.

Standarder är en viktig del för att den byggda miljön ska vara tillgänglig och användbar. HRF deltar i två olika standardiseringskommittéer som rör byggd miljö, SIS TK 197 Byggakustik och SIS TK 453 Tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö.

Kommittén för modernare byggregler har under året kommit med ett betänkande om standardiseringens betydelse för en fungerande byggsektor. HRF framhöll i remissvar vikten av att funktionshinderorganisationer ges ekonomiska möjligheter att delta, och deltog i september i en konferens som diskuterade kommitténs fortsatta arbete inför slutbetänkandet i december 2019.

Att förbättra hörselskadades möjligheter att ta del av det växande medieutbudet är en prioriterad fråga för HRF. Samtidigt som utbudet växer, framförallt på webben, blir också de tekniska distributionslösningarna fler och allt mer svåröverskådliga. Krav på textning finns än så länge bara på traditionell marksänd tv och gäller inte för webb-sändningar i någon form.

Inför vinter-OS hade HRF kontakt med tv-bolaget Discovery Networks Sweden, som hade de svenska rättigheterna att sända från vinter-OS i Sydkorea. I början på januari kom besked om att tv-bolaget skulle direkttexta tolv timmar per dygn samt "så mycket som möjligt" av det förinspelade. Lagom till allhelgonahelgen började SVT texta alla lokala nyhetsinslag som läggs upp på SVT.se och i SVT Nyheter app. Det är en viktig framgång för HRF, som länge drivit kravet på textning av lokala nyheter.

Efter beslut i Riksdagen under året är det från den 1 januari 2019 möjligt i vanlig lag besluta om tillgänglighetskrav för alla former av beställ-tv och vissa sändningar på webben.

Slingkollen, HRFs stora satsning på fler och bättre fungerande teleslingor fortsatte under 2018. Föreningsaktiva runt om i landet utbildas för att testa funktionen på teleslingor i sitt närområde. Föreningarna kan också inventera vilka lokaler som saknar slinga, men som borde ha det. En annan del av Slingkollen-satsningen är att sprida kunskap om teleslingor och att väcka opinion för fler slingor i samhället. Under 2018 kontrollerade HRFare ungefär 300 teleslingor, inom ramen för HRFs satsning Slingkollen.

Från den 1 september krävs skriftligt godkännande vid telefonförsäljning, en viktig framgång för HRF som drivit kravet utifrån ett kongressbeslut 2016. Säljföretaget måste skicka en skriftlig bekräftelse på erbjudandet via brev, e-post, sms eller liknande och avtalet gäller först sedan köparen skriftligen accepterat. Den nya lagen gäller alla branscher som säljer varor eller tjänster via telefon, men inte ideella organisationer, föreningar och politiska partier.

Uppväxt och utbildning

HRF har under året agerat för hörselskadade barns rätt att få tillgång till svenskt teckenspråk ska stärkas. Bland annat träffade vi utredningen Modersmål och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer, Dir. 2018:38 och påtalade vikten av att i skollagen likställa det svenska teckenspråket med de nationella minoritetsspråken.

Under 2018 följde vi de utredningar som kommit till efter Samordning ansvar och kommunikation, SOU 2016:46 samt Skolkommissionen, SOU 2017:35. Den tidigare av dem innehåller många viktiga förslag när det gäller hörselskadades situation i skolan, vilka vi varit noga med att lyfta fram till de efterföljande utredningarna.

HRF har länge arbetat för att behörighetskravet för lärare i specialskolan ska ändras och i början av sommaren kom äntligen ett positivt besked. Från och med augusti 2018 behöver inte alla lärare i specialskolan vara speciallärare, något som underlättar rekryteringen av lärare och stärker möjligheten att hitta behörig personal med tillräckliga kunskaper i teckenspråk.

Arbetsliv och vuxenutbildning

HRF har fortsatt vår dialog med Arbetsmiljöverket och argumenterat för att deras bullerföreskrifter ska revideras. Bland annat för att fler grupper ska få rätt till hörselkontroller och att lågintensivt buller och dålig taluppfattbarhet ska uppmärksammas mer. Dock utan resultat hittills. Arbetsmiljöverket hänvisar regelmässigt till bristande resurser och att andra satsningar behöver gå före.

Som en del av ett större projekt med att ge alla föreskrifter en ny struktur har ett arbete med att omformulera bullerföreskrifterna emellertid inletts under 2018. HRF har till Arbetsmiljöverket påtalat risken för att föreskrifterna blir sämre då omformuleringen innebär att de allmänna råden som är kopplade till föreskrifterna ska tas bort. Dessa innehåller flera frågor som HRF anser är mycket betydelsefulla och som inte finns med i den egentliga föreskriften, bland annat problem med lågintensivt buller och dålig taluppfattbarhet och sambandet mellan dålig taluppfattbarhet och medicinska problem som stress och högt blodtryck.

Som ett resultat av detta erbjöds HRF att skriftligt lämna synpunkter på vad i de allmänna råden som behöver lyftas in i de egentliga föreskrifterna i samband med omformuleringen. Utfallet av översynen av bullerföreskrifterna ser vi först under 2019.

En stark organisation i utveckling

Sifos Anseendeindex 2018

Hörselskadades Riksförbund är en av de organisationer i Sverige som har högst anseende bland allmänheten. Det visar Sifos Anseendeindex för intresseorganisationer 2018, som placerar HRF på åttonde plats av totalt 36 organisationer. Mätningen ger en tydlig indikation om att HRF åtnjuter ett högt förtroende och har en stark ställning i samhället.

Sifos Anseendeindex väger samman allmänhetens tilltro eller intryck av organisationen samt vilken kvalitet och framgång organisationen tillskrivs. De drivkrafter som har särskilt stor betydelse för organisationers anseende 2018 var allmänt gillande och respekt, trovärdighet i media, att man upplevs bidra positivt till samhället samt att organisationen fyller en viktig funktion för sina medlemmar.

Undersökningar om medlemskap

Hörselskadade ger HRF exceptionellt högt betyg. Det konstaterade undersökningsföretaget Novus, som under våren 2018 genomförde två webbenkäter bland totalt 3 000 hörselskadade – 1 900 medlemmar och 1 100 som inte är medlemmar. Syftet var att ta reda på hörselskadades syn på HRF och medlemskap, för att få underlag för HRFs utvecklingsarbete.

Resultaten var i huvudsak mycket positiva. Så gott som alla hörselskadade känner till Hörselskadades Riksförbund, en stor andel har stort förtroende för HRF och motsvarande 55 000 personer kan tänka sig att bli medlemmar, utöver dagens 24 000 medlemmar. Fyra av tio vill engagera sig aktivt i påverkansarbete.

Men resultatet visar också att sju av tio icke-medlemmar inte har fått eller sett något medlemserbjudande från HRF och att ungefär hälften saknar närmare kunskap om vad HRF vill och gör. Det tyder på att HRF behöver bli synligare och tydligare, inte minst för hörselskadade.

Juridiskt stöd

Medlemmar kan få juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor, och det är en möjlighet som i många fall har motiverat hörselskadade och föräldrar till hörselskadade barn att bli medlemmar. Förfrågningar om juridiskt stöd hanteras av Hørsellinjen, som hänvisar aktuella fall till HRFs juristkonsult. Under 2018 hänvisades 28 ärenden till HRFs jurist.

Rådslag

Den 23-24 november arrangerade förbundet ett rådslag med representanter från HRFs distrikt. Totalt deltog drygt 50 personer: knappt 30 representanter från distrikten, samt förbundsstyrelsen, valberedningen och personal från förbundskansliet.

Det genomgående temat för rådslaget var organisationsutveckling, med fokus på hur HRF kan utvecklas som organisation och främja medlemsengagemang i olika former.

Under året fick förbundet en rad förfrågningar om stöd när det gäller föreningspraxis, tolkning av stadgar, svårigheter att få medlemmar att ta på sig olika förtroendeuppdrag, styrelseprocessfrågor, ekonomiska spörsmål och konflikthantering.

Slingkollen

Inom ramen för satsningen Slingkollen har förbundet genomfört fem heldagsutbildningar för föreningsaktiva runt om i landet under december 2017 - februari 2018. 225 personer från 99 föreningar deltog, tillsammans med ett antal personer från förbundsstyrelse och distrikt.

För att uppnå HRFs vision om ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet måste vi börja med oss själva, konstaterade kongressen 2016.

I maj genomfördes därför en enkät bland HRFs föreningar och distrikt, om tillgänglighet vid lokala/regionala HRF-aktiviteter. Syftet var att få en bild av situationen inom HRF, när det gäller teleslingor, tolkning, ljudmiljö med mera. Enkäten, som besvarades av nästan 100 föreningar och 14 distrikt, visar att hörseltillgängligheten och medvetenheten om tillgänglighet är god inom HRF, men att det finns utrymme för förbättringar.

Internationellt samarbete

HRF är medlem i European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH) och International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH). Under våren var vi representerade på IFHOHs Biennial General Meeting (vartannatårsmöte) och EFHOHs årsmöte i Ljubljana.

Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS) hade årsmöte och temadagar i Reykiavik, Island i 30 augusti-2 september, där HRF deltog. Temat för konferensen var "Välfärdsteknologiska lösningar inom hörselområdet i Norden."

HRF genomför utvecklingssamarbetet med partnerorganisationen ASHICO (Asociación de Hipocúsicos Cochabamba) i Bolivia genom MyRight med medel från Sida/Forum Syd. I januari 2018 inleddes ett nytt projekt som innebär ytterligare två års samarbete.

Viktiga förhållanden

HRF Hörteknik AB är ett bolag som ägs av Hörselskadades Riksförbund. Bolaget bedriver huvudsakligen försäljning av hjälpmedel, batterier och konsulttjänster inom hörselområdet. Bolaget har avslutat verksamheten som en auktoriserad hörselmottagning i Stockholms läns landsting. Verksamheten består idag av försäljning av hörteknik, och konsultation. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

Forskningsinstitutet Hörselbron AB ägs av Hörselskadades Riksförbund. Hörselbron bedriver forskning och informationsinsamling inom teknisk audiologi och hörteknik. Institutet har framförallt annat utvecklat kvalitetsregistret för hörapparatutprovning. Allt fler landsting ansluter sig och i dagsläget är en majoritet av landstingen anslutna. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Förbundet har arbetat med riskanalys. Vidare har en översyn av insamlingsverksamheten och arbete med att ta fram strategier för utveckling av verksamheten pågått. Förbundet fortsatte utveckla olika insamlingsvägar, i syfte att bredda möjligheterna att stödja HRFs arbete för att ta tillvara hörselskadades intressen.

Vår insamlingsverksamhet har haft ett år med minskad insamling, och detta är under kontinuerlig bevakning. Insamlingen har varit grunden för HRFs verksamhet, tillsammans med de arv som HRF får. Det ekonomiska utfallet visar att HRF, trots minskad insamling har en bra ekonomisk stabilitet. Vad gäller finansiering är det en osäkerhetsfaktor att vi även ser en nedgång i antalet medlemmar. HRFs intressepolitiska arbete förhåller sig hela tiden till den aktuella samhällsutvecklingen, men även där är framtiden oklar, inte minst när det gäller vad som kommer att hända inom svensk hörselvård. Denna fråga är under kontinuerlig bevakning.

Forskning och utveckling

HRF stödjer hörselforskningen via vår egen forskningsfond, Hörselforskningsfonden. Fonden delade ut 2 057 000 kr till nio olika forskningsprojekt inom beteendevetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning till forskare som sökt anslag under 2018. Projekten handlade om bland annat om forskning om hörselmätningar på barn, barns språkutveckling samt nyttan med hörapparater hos barn under de första levnadsåren. De handlade också om hur demenssjukdomar och kognitiv svikt påverkar hörseln, risk för bullerskador vid olika tider på dygnet, behandling av vestibulärt schwannom (godartad tumör på hörselnerven), benledningsapparater och riktningshörsel, samt utveckling av diagnosverktyg som kan användas i en smartphone.

En särskild satsning på forskning som rör barn kunde göras tack vare gåvor på totalt en miljon kronor från HRF-föreningen i Nacka-Värmdö. Halva beloppet delades ut under 2017 och andra halvan delades ut under 2018.

Följande HRF-föreningar har gett anslag på 20 000 kr upp till 100 000 kr under året till Hörselforskningsfonden: Mjölby, Jönköping, och Trelleborg.

Lika Unika

HRF är medlem i Lika Unika – federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Under året pågick omfattande diskussioner i både Lika Unikas styrelse och HRFs förbundsstyrelse om vägval och framtid för samarbetet. I december beslutade förbundsstyrelsen i att begära utträde ur Lika Unika efter att ha fört dialog i frågan med förbundsmötet. Utträdesansökan skickades till Lika Unika i slutet på december.

Samverkan med andra organisationer

Vi fortsatte samarbetet i Ordförandegruppen, med de övriga hörselskade- och dövförbunden: Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Dövblind Ungdom (DBU), Unga Hörselskadade (UH) och Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP).

HRF har styrelserepresentation i Stiftelsen Svenska Kommittén för Rehabilitering (SVCR). SVCR ger årligen ett anslag som har varit betydelsefullt och gett möjlighet att genomföra olika verksamheter.

Förbundet var bland annat också aktivt i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS), som består av samtliga yrkesföreningar inom det audiologiska området samt andra branschorganisationer.

Unga Hörselskadade (UH)

HRF lämnade, precis som tidigare år, ekonomiskt bidrag till Unga Hörselskadade (UH). UH var adjungerade till förbundsstyrelsen, men hade inte möjlighet att närvara vid alla möten, HRF hade en representant i UHs styrelse.

Användning av finansiella instrument

Hörselskadades Riksförbund, HRF, väljer från fall till fall om gåvor i form av fonder eller aktier ska säljas direkt eller vara kvar som långsiktig placering. Då fonder eller aktier behålls arbetar förbundet efter den policy som finns på hemsidan.

Icke-finansiella upplysningar

HRF har kollektivavtal och arbetar kontinuerligt med anställnings- och arbetsvillkor. Som komplement till kollektivavtalet finns tjänstemannareglemente och omfattande personalinformation. Löpande arbetar HRF med frågor som rör jämställdhet, föräldraledighet, arbetsmiljö, rehabilitering och kompetensutveckling.

HRFs värdegrund, som antogs av kongressen 2016, samt förbundets policy för företagssamarbeten ger vägledning vid val av samarbetspartners och leverantörer.

Hanna Sejlitz anställdes som ny generalsekreterare för HRF, med start i januari 2018. Generalsekreteraren, förbundets högste tjänsteman, leder förbundskansliets arbete och är ansvarig för att förbundsstyrelsens beslut verkställs.

Eget kapital

Koncernen

2018-12-31	Donations- kapital	Ändamåls- bestämda medel	Balans resultat inkl årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	258	6 294	20 068	26 620
Årets resultat			4 378	4 378
Vid årets utgång	258	6 294	24 446	30 998

Förbundet

2018-12-31	Donations- kapital	Ändamåls- bestämda medel	Balans resultat inkl årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	258	6 294	17 928	24 480
Årets resultat			4 070	4 070
Vid årets utgång	258	6 294	21 998	28 550

Ändamålsbestämda medel

Kongressen	4 070
Personalbefrämjande insatser	200
100-årsjubileum	1 400
Upprustning lokaler	624
Summa	6 294

Övrig information

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har följande 90-kontonummer:
plusgiro 90 00 73-8 och 90 03 14-6, bankgiro 900-0738 samt Swishnr 123 900 07 38.

Webb: www.hrf.se

Resultat och balansräkning

Resultaträkning - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter		2 122	2 017
Gåvor	2	42 368	47 615
Bidrag	2	8 518	8 775
Fonder		2 272	2 213
Övriga intäkter	3	11 021	9 015
Summa verksamhetsintäkter		66 301	69 635
Verksamhetskostnader			
Handelsvaror		-1 601	-1 541
Övriga externa kostnader	4	-26 553	-26 521
Personalkostnader	5	-32 651	-33 960
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-1 141	-1 093
Summa verksamhetskostnader	6	-61 946	-63 115
Verksamhetsresultat		4 355	6 520
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		111	158
Räntekostnader och liknande resultatposter		–	-20
Resultat efter finansiella poster		4 466	6 658
Resultat före skatt		4 466	6 658
Skatt på årets resultat	7	-88	-219
Årets resultat		4 378	6 439

Balansräkning - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande	8	98	451
		98	451
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	9	2 978	958
		2 978	958
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	11	1	1
		1	1
Summa anläggningstillgångar		3 077	1 410
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Hörhjälpmedel	12	404	189
Gåvomaterial/Profilprodukter		807	545
		1 211	734
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		2 137	1 268
Övriga fordringar		1 281	2 151
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	1 113	1 003
		4 531	4 422
Kortfristiga placeringar		10 847	10 892
Kassa och bank			
Kassa och bank		22 269	21 357
		22 269	21 357
Summa omsättningstillgångar		38 858	37 405
SUMMA TILLGÅNGAR		41 935	38 815

Balansräkning - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
<i>Eget kapital</i>			
Donationskapital		258	258
Ändamålsbestämda medel		6 294	6 294
Balanserat resultat inkl årets resultat		24 446	20 068
<i>Summa eget kapital</i>		30 998	26 620
<i>Avsättningar</i>			
Uppskjuten skatteskuld		104	82
		104	82
<i>Kortfristiga skulder</i>			
Leverantörsskulder		3 089	3 827
Aktuell skatteskuld		103	148
Övriga skulder		2 055	2 305
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	5 586	5 833
		10 833	12 113
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		41 935	38 815

Kassaflödesanalys - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	16	4 466	6 658
Justering poster som inte ingår i kassaflödet		630	-4 062
		<u>5 096</u>	<u>2 596</u>
Betald inkomstskatt		-133	-71
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		4 963	2 525
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager		-477	353
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar		-109	-560
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder		-1 235	1 233
Kassaflöde från den löpande verksamheten		<u>3 142</u>	<u>3 551</u>
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-2 808	-904
Avyttring av finansiella tillgångar		578	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten		<u>-2 230</u>	<u>-904</u>
Årets kassaflöde		912	2 647
Likvida medel vid årets början		21 357	18 710
Likvida medel vid årets slut	17	22 269	21 357

Resultaträkning - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter		2 122	2 017
Gåvor	2	42 368	47 615
Bidrag	2	8 518	8 775
Fonder		2 272	2 213
Övriga intäkter	3	5 707	3 231
Summa verksamhetsintäkter		60 987	63 851
Verksamhetskostnader			
Övriga externa kostnader	4	-25 380	-26 011
Personalkostnader	5	-30 505	-31 663
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-1 141	-1 108
Summa verksamhetskostnader	6	-57 026	-58 782
Verksamhetsresultat		3 961	5 069
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		109	155
Resultat efter finansiella poster		4 070	5 224
Årets resultat		4 070	5 224

Balansräkning - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande	8	98	451
		98	451
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	9	3 036	1 016
		3 036	1 016
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	10	750	750
Andra långfristiga värdepappersinnehav	11	1	1
		751	751
Summa anläggningstillgångar		3 885	2 218
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Profilprodukter	12	239	356
Gåvomaterial		568	189
		807	545
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		282	139
Övriga fordringar		1 189	2 034
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	1 091	976
		2 562	3 149
Kortfristiga placeringar		10 847	10 892
Kassa och bank			
Kassa och bank		18 770	16 559
		18 770	16 559
Summa omsättningstillgångar		32 986	31 145
SUMMA TILLGÅNGAR		36 871	33 363

Balansräkning - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Donationskapital		258	258
Ändamålsbestämda medel		6 294	6 294
Balanserat resultat		17 928	12 704
Årets resultat		4 070	5 224
		28 550	24 480
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		2 551	3 012
Övriga skulder		1 681	1 520
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	4 089	4 351
		8 321	8 883
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		36 871	33 363

Kassaflödesanalys - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>		<i>2018</i>	<i>2017</i>
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	16	4 070	5 224
Justering poster som inte ingår i kassaflödet		608	-4 154
		<u>4 678</u>	<u>1 070</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		4 678	1 070
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager		-262	463
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar		587	-824
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder		<u>-562</u>	<u>998</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten		<u>4 441</u>	<u>1 707</u>
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-2 808	-962
Avyttring av finansiella tillgångar		<u>578</u>	<u>-</u>
Kassaflöde från investeringsverksamheten		<u>-2 230</u>	<u>-962</u>
Årets kassaflöde		2 211	745
Likvida medel vid årets början		<u>16 559</u>	<u>15 814</u>
Likvida medel vid årets slut	17	<u>18 770</u>	<u>16 559</u>

Noter

Belopp i tkr om inget annat anges

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Förbundet tillämpar samma redovisningsprinciper som koncernen om inget annat anges nedan.

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med tidigare år.

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Tillgångar

Immateriella tillgångar

Vid redovisning av utgifter för utveckling tillämpas aktiveringsmodellen. Det innebär att utgifter som uppkommit under utvecklingsfasen redovisas som tillgång när samtliga nedanstående förutsättningar är uppfyllda:

- Det är tekniskt möjligt att färdigställa den immateriella anläggningstillgången så att den kan användas eller säljas.
- Avsikten är att färdigställa den immateriella anläggningstillgången och att använda eller sälja den.
- Förutsättningar finns för att använda eller sälja den immateriella anläggningstillgången.
- Det är sannolikt att den immateriella anläggningstillgången kommer att generera framtida ekonomiska fördelar.
- Det finns erforderliga och adekvata tekniska, ekonomiska och andra resurser för att fullfölja utvecklingen och för att använda eller sälja den immateriella anläggningstillgången.
- De utgifter som är hänförliga till den immateriella anläggningstillgången kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Förvärvade immateriella tillgångar
IT relaterade utvecklingskostnader

Nyttjandeperiod
3 år

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår förutom inköpspriset även utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod eftersom det återspeglar den förväntade förbrukningen av tillgångens framtida ekonomiska fördelar. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Inventarier, verktyg och installationer
Datorer m.m.

Nyttjandeperiod
5 - 10 år
3 år

Leasing

Operationella leasingavtal

Leasingavgifterna enligt operationella leasingavtal, inklusive första förhöjd hyra men exklusive utgifter för tjänster som försäkring och underhåll, redovisas som intäkt linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret är upptaget till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Därvid har inkuransrisk beaktats. Anskaffningsvärdet beräknas enligt först in- först ut- principen. I anskaffningsvärdet ingår förutom utgifter för inköp även utgifter för att bringa varorna till deras aktuella plats och skick.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas i enlighet med kapitel 11 (Finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärdet) i BFNAR 2012:1.

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller finansiell skuld tas upp i balansräkningen när företaget blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången har upphört eller reglerats. Detsamma gäller när de risker och fördelar som är förknippade med innehavet i allt väsentligt överförs till annan part och företaget inte längre har kontroll över den finansiella tillgången. En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgjorts eller upphört.

Värdering av finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde, inklusive eventuella transaktionsutgifter som är direkt hänförliga till förvärvet av tillgången.

Finansiella omsättningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Kundfordringar och övriga fordringar som utgör omsättningstillgångar värderas individuellt till det belopp som beräknas inflyta.

Finansiella anläggningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till anskaffningsvärde med avdrag för eventuella nedskrivningar och med tillägg för eventuella uppskrivningar.

Räntebärande finansiella tillgångar värderas till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden.

Vid värdering till lägsta värdets princip respektive vid bedömning av nedskrivningsbehov anses företagets finansiella instrument som innehas för riskspridning ingå i en värdepappersportfölj och värderas därför som en post.

Ersättningar till anställda

Ersättningar till anställda efter avslutad anställning

Klassificering

Planer för ersättningar efter avslutad anställning klassificeras som antingen avgiftsbestämda eller förmånsbestämda.

Vid avgiftsbestämda planer betalas fastställda avgifter till ett annat företag, normalt ett försäkringsföretag, och företaget har inte längre någon förpliktelse till den anställde när avgiften är betald. Storleken på den anställdes ersättningar efter avslutad anställning är beroende av de avgifter som har betalats och den kapitalavkastning som avgifterna ger.

Vid förmånsbestämda planer har företaget en förpliktelse att lämna de överenskomna ersättningarna till nuvarande och tidigare anställda. Företaget bär i allt väsentligt dels risken att ersättningarna kommer att bli högre än förväntat (aktuariell risk), dels risken att avkastningen på tillgångarna avviker från förväntningarna (investeringsrisk). Investeringsrisk föreligger även om tillgångarna är överförda till ett annat företag.

Avgiftsbestämda planer

Avgifterna för avgiftsbestämda planer redovisas som kostnad. Obetalda avgifter redovisas som skuld.

Hörselskadades Riksförbund

Org nr 802004-4510

Förmånsbestämda planer

Företag har valt att tillämpa de förenklingsregler som finns i BFNAR 2012:1.

Planer för vilka pensionspremier betalas redovisas som avgiftsbestämda vilket innebär att avgifterna kostnadsförs i resultaträkningen.

Ändamålsbestämda medel

I posten Ändamålsbestämda medel i eget kapital redovisas ännu inte förbrukade gåvor och andra ändamålsbestämda medel.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse är:

- En möjlig förpliktelse som till följd av inträffade händelser och vars förekomst endast kommer att bekräftas av en eller flera osäkra framtida händelser, som inte helt ligger inom företagets kontroll, inträffar eller uteblir, eller
- En befintlig förpliktelse till följd av inträffade händelser, men som inte redovisas som skuld eller avsättning eftersom det inte är sannolikt att ett utflöde av resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen eller förpliktelsens storlek inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet.

Eventualförpliktelser är en sammanfattande beteckning för sådana garantier, ekonomiska åtaganden och eventuella förpliktelser som inte tas upp i balansräkningen.

Intäkter

Det inflöde av ekonomiska fördelar som företaget erhållit eller kommer att erhålla för egen räkning redovisas som intäkt. Intäkter värderas till verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas, med avdrag för rabatter.

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar den del som avser medlemskap i organisationen. Medlemsavgifter redovisas vid inbetalning från medlemmen och intäktsredovisas över den tidsperiod som avses.

Gåvor och bidrag

En transaktion i vilken organisationen tar emot en tillgång eller en tjänst som har ett värde utan att ge tillbaka motsvarande värde i utbyte är en gåva eller ett erhållt bidrag. Om tillgången eller tjänsten erhålls därför att organisationen uppfyllt eller kommer att uppfylla vissa villkor och om organisationen har en skyldighet att återbetala till motparten om villkoren inte uppfylls, är det ett erhållt bidrag. Är det inget bidrag är det en gåva.

Gåvor

Gåvor redovisas som huvudregel som intäkt när de erhålls.

Gåvor värderas som huvudregel till verkligt värde.

Bidrag

Erhållna bidrag värderas till det verkliga värdet av den tillgång som organisationen fått eller kommer att få.

Koncernredovisning

Dotterföretag

Dotterföretag är företag i vilka Förbundet direkt eller indirekt innehar mer än 50 % av röste-
talet eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande. Bestämmande inflytande innebär en rätt
att utforma ett företags finansiella och operativa strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar.
Redovisningen av rörelseförvärv bygger på enhetssynen. Det innebär att förvärvsanalysen
upprättas per den tidpunkt då förvärvaren får bestämmande inflytande. Från och med denna
tidpunkt ses förvärvaren och den förvärvade enheten som en redovisningsenhet. Tillämpningen
av enhetssynen innebär vidare att alla tillgångar (inklusive goodwill) och skulder samt intäkter och
kostnader medräknas i sin helhet även för delägda dotterföretag.

Anskaffningsvärdet för dotterföretag beräknas till summan av verkligt värde vid förvärvstidpunkten
för erlagda tillgångar med tillägg av uppkomna och övertagna skulder samt emitterade eget
kapitalinstrument, utgifter som är direkt hänförliga till rörelseförvärvet samt eventuell tilläggs-
köpeskilling. I förvärvsanalysen fastställs det verkliga värdet, med några undantag, vid
förvärvstidpunkten av förvärvade identifierbara tillgångar och övertagna skulder samt minoritets-
intresse. Minoritetsintresse värderas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. Från och med
förvärvstidpunkten inkluderas i koncernredovisningen det förvärvade företagens intäkter och
kostnader, identifierbara tillgångar och skulder liksom eventuell uppkommen goodwill eller negativ
goodwill.

Redovisningsprinciper i Förbundet

Redovisningsprinciperna i Förbundet överensstämmer med de ovan angivna redovisnings-
principerna i koncernredovisningen.

Hörselskadades Riksförbund

Org nr 802004-4510

Not 2 Insamlade medel

<i>Gåvor som redovisats som intäkt</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
<i>Koncernen</i>		
Insamlade medel:		
Allmänheten	42 368	47 615
Summa insamlade medel	<u>42 368</u>	<u>47 615</u>
Offentliga bidrag:		
Staten	8 518	8 775
Summa offentliga bidrag	<u>8 518</u>	<u>8 775</u>
<i>Förbundet</i>		
Insamlade medel:		
Allmänheten	42 368	47 615
Summa insamlade medel	<u>42 368</u>	<u>47 615</u>
Offentliga bidrag:		
Staten	8 518	8 775
Summa offentliga bidrag	<u>8 518</u>	<u>8 775</u>

Not 3 Övriga intäkter

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
<i>Koncernen</i>		
Deltagaravgift	147	146
Försäljning, sponsring, reklam och annonser	6 653	7 286
Övriga bidrag	4 221	1 583
	<u>11 021</u>	<u>9 015</u>
<i>Förbundet</i>		
Deltagaravgift	1	–
Försäljning, sponsring, reklam och annonser	1 486	1 669
Övriga bidrag	4 221	1 562
	<u>5 707</u>	<u>3 231</u>

Ersättning på grund av hyresförhållandets upphörande uppgår till 3 250 tkr och finns med i övriga bidrag för 2018.

Hörselskadades Riksförbund

Org nr 802004-4510

Not 4 Övriga externa kostnader

	2018	2017
<i>Koncernen</i>		
Lokalkostnader	-3 767	-3 577
Kontorsmaterial/trycksaker	-1 498	-1 141
Porto/telekostnader	-3 519	-3 302
Tryckkostnader	-955	-1 162
Konsultkostnader	-3 663	-4 680
Konferenskostnader	-667	-530
Kontorsersättning	-2 094	-2 123
Lämnade bidrag	-2 179	-2 575
Resekostnader	-1 807	-1 874
Annonsering/reklam/PR	-371	-332
Övrigt	-6 033	-5 225
	<u>-26 553</u>	<u>-26 521</u>
<i>Förbundet</i>		
Lokalkostnader	-3 734	-3 568
Kontorsmaterial/trycksaker	-1 472	-1 105
Porto/telekostnader	-3 510	-3 288
Tryckkostnader	-955	-1 162
Konsultkostnader	-3 463	-4 608
Konferenskostnader	-553	-430
Kontorsersättning	-2 094	-2 123
Lämnade bidrag etc.	-2 179	-2 575
Resekostnader	-1 732	-1 824
Annonsering/reklam/PR	-287	-332
Övrigt	-5 401	-4 996
	<u>-25 380</u>	<u>-26 011</u>

Not 5 Anställda, personalkostnader och arvoden till styrelse

Medelantalet anställda	2018	varav män	2017	varav män
<i>Förbundet</i>				
Sverige	62	32%	62	29%
<i>Dotterföretag</i>				
Sverige	2	50%	3	33%
Koncernen totalt	64	32%	65	27%

Varav 31 årsanställda arbetar inom insamlingsverksamheten.

Redovisning av könsfördelning bland styrelseledamöter och ledande befattningshavare

	2018-12-31 Andel kvinnor	2017-12-31 Andel kvinnor
<i>Förbundet</i>		
Styrelsen	70%	66%
Övriga ledande befattningshavare	50%	25%
<i>Koncernen totalt</i>		
Styrelsen	42%	40%
Övriga ledande befattningshavare	50%	20%

Löner och andra ersättningar samt sociala kostnader, inklusive pensionskostnader

	2018		2017	
	Löner och ersättningar	Sociala kostnader	Löner och ersättningar	Sociala kostnader
Förbundet <i>(varav pensionskostnad)</i>	20 675 1)	9 128 <i>(2 977)</i>	22 815 1)	8 106 <i>(1385)</i>
Dotterföretag <i>(varav pensionskostnad)</i>	1 337	806 <i>(386)</i>	1 602	650 <i>(370)</i>
Koncernen totalt <i>(varav pensionskostnad)</i>	22 012 2)	9 934 <i>(3 363)</i>	24 417 2)	8 756 <i>(1755)</i>

1) Av Förbundets pensionskostnader avser 44 (91) generalsekreteraren och styrelse. Förbundets utomstående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 292 (4 930).

För 2017 fick förbundet en återbetalning från Folksam Liv på 1 136 tkr. Sociala kostnader och pensionskostnader har minskats med återbetalningen för 2017

2) Av koncernens pensionskostnader avser 44 (91) generalsekreteraren och företagets ledning 2 (2). Koncernens utestående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 292 (4 930). I löner och ersättningar ingår även arvoden till förtroendevalda.

Löner och andra ersättningar fördelade mellan styrelseledamöter m.fl. och övriga anställda

	2018		2017	
	Styrelse, generalsekreteraren och VD	Övriga	Styrelse, generalsekreteraren och VD	Övriga
Förbundet	2 891	17 784	2 951	19 864
Dotterföretag	937	400	962	640
Koncernen totalt	3 828	18 184	3 913	20 504

I HRFs kvalitetskod framgår ersättning till förbundsordförande och generalsekreterare, samt vilka uppdrag som ingår.

Avgångsvederlag

Uppsägningstiden från Hörselskadades Riksförbunds sida är 9 månader för Generalsekreteraren. Uppsägningstiden från Forskningsinstitutet Hörselbrons ABs sida är 12 månader för VD.

Not 6 Operationell leasing**Leasingavtal där företaget är leasetagare***Koncern*

	<u>2018-12-31</u>	<u>2017-12-31</u>
<i>Framtida minimileaseavgifter avseende icke uppsägningsbara operationella leasingavtal</i>		
Inom ett år	3 788	2 820
Mellan ett och fem år	16 641	13 617
Senare än fem år	<u>15 000</u>	<u>15 300</u>
	35 429	31 737
	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter	2 656	2 810

Förbundet

	<u>2018-12-31</u>	<u>2017-12-31</u>
<i>Framtida minimileaseavgifter avseende icke uppsägningsbara operationella leasingavtal</i>		
Inom ett år	3 788	2 820
Mellan ett och fem år	16 641	13 617
Senare än fem år	<u>15 000</u>	<u>15 300</u>
	35 429	31 737
	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter	2 656	2 810

Den största delen av leasingavgifter avser lokalhyra.

Not 7 Skatt på årets resultat

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
<i>Koncernen</i>		
Aktuell skattekostnad	<u>-88</u>	<u>-219</u>
	-88	-219

Avstämning av effektiv skatt

	<u>2018</u>		<u>2017</u>	
<i>Koncernen</i>	<i>Procent</i>	<i>Belopp</i>	<i>Procent</i>	<i>Belopp</i>
Skattemässigt resultat exklusive förbundet 1)		400		994
Skatt enligt gällande skattesats för dotterbolagen	22,0%	-88	22,0%	-219
Redovisad effektiv skatt	22,0%	-88	22,0%	-219

1) Förbundet är inget skattesubjekt.

Hörselskadades Riksförbund

Org nr 802004-4510

Not 8 Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande

	2018-12-31	2017-12-31
<hr/>		
<i>Koncernen</i>		
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	1 908	1 908
Nyanskaffning	—	—
Vid årets slut	<u>1 908</u>	<u>1 908</u>
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-1 457	-1 103
Årets avskrivning	-353	-354
Vid årets slut	<u>-1 810</u>	<u>-1 457</u>
Redovisat värde vid årets slut	98	451
	<hr/>	<hr/>
	2018-12-31	2017-12-31
<hr/>		
<i>Förbundet</i>		
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	1 908	1 908
Nyanskaffningar	—	—
Vid årets slut	<u>1 908</u>	<u>1 908</u>
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-1 457	-1 103
Årets avskrivning	-353	-354
Vid årets slut	<u>-1 810</u>	<u>-1 457</u>
Redovisat värde vid årets slut	98	451

Hörselskadades Riksförbund

Org nr 802004-4510

Not 9	Inventarier	2018-12-31	2017-12-31
<hr/>			
<i>Koncernen</i>			
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
	Vid årets början	9 798	9 986
	Nyanskaffningar	2 808	904
	Avyttringar och utrangeringar	-3 464	-1 092
	Vid årets slut	<u>9 142</u>	<u>9 798</u>
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>			
	Vid årets början	-8 840	-9 142
	Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	3 276	1 070
	Årets avskrivning	-600	-768
	Vid årets slut	<u>-6 164</u>	<u>-8 840</u>
	Redovisat värde vid årets slut	2 978	958
<hr/>			
<i>Förbundet</i>			
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
	Vid årets början	9 857	9 850
	Nyanskaffningar	2 808	962
	Avyttringar och utrangeringar	-3 464	-955
	Vid årets slut	<u>9 201</u>	<u>9 857</u>
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>			
	Vid årets början	-8 841	-9 042
	Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	3 276	955
	Årets avskrivning på anskaffningsvärden	-600	-754
	Vid årets slut	<u>-6 165</u>	<u>-8 841</u>
	Redovisat värde vid årets slut	3 036	1 016

Hörselskadades Riksförbund

Org nr 802004-4510

Not 10 Andelar i koncernföretag

	2018-12-31	2017-12-31
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	2 055	2 055
Vid årets slut	2 055	2 055
<i>Ackumulerade nedskrivningar</i>		
Vid årets början	-1 305	-1 305
Vid årets slut	-1 305	-1 305
Redovisat värde vid årets slut	750	750

Spec av förbundets innehav av andelar i koncernföretag

<i>Dotterföretag / Org nr / Säte</i>	<i>Antal andelar</i>	<i>Andel i % i)</i>	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
			<i>Redovisat värde</i>	<i>Redovisat värde</i>
HRF Hörteknik AB, 556331-7634, Stockholm	30 000	100,0	300	300
Forskningsinstitutet Hörselbron AB, 556835-0663, Stockholm	500	100,0	450	450
			750	750

i) Ägarandelen av kapitalet avses, vilket även överensstämmer med andelen av rösterna för totalt antal aktier.

Not 11 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	2018-12-31	2017-12-31
<i>Koncernen</i>		
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början (Stiftelsen Rikstolktjänst)	1	1
Vid årets slut	1	1
<i>Förbundet</i>		
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	1	1
Vid årets slut	1	1

Not 12 Varulager m m

	2018-12-31	2017-12-31
<i>Koncernen</i>		
Varulager Hörhjälpmedel	404	189
Varulager Gåvomaterial/Profilprodukter	807	545
	1 211	734
<i>Förbundet</i>		
Varulager Profilprodukter	239	189
Varulager Gåvomaterial	568	356
	807	545

Not 13	Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
<i>Koncernen</i>			
	Förutbetalda hyror	446	545
	Övriga poster	668	458
		<u>1 113</u>	<u>1 003</u>

<i>Förbundet</i>			
	Förutbetalda hyror	446	545
	Övriga poster	645	431
		<u>1 091</u>	<u>976</u>

Not 14	Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
<i>Koncernen</i>			
	Upplupna löner	629	747
	Semesterlöner	1 048	1 013
	Upplupna socialaavgifter	1 383	1 226
	Upplupen komptid	861	1 212
	Övriga interimsskulder	1 490	1 450
	<i>Reserverdade medel</i>		
	Bolivia	100	135
	SIH	–	12
	Carl Schmidts fond	–	38
	Övriga poster	75	–
		<u>5 586</u>	<u>5 833</u>

<i>Förbundet</i>			
	Upplupna löner	629	747
	Semesterlöner	960	936
	Upplupna sociala avgifter	1 355	1 203
	Upplupen komptid	861	1 212
	Övriga interimsskulder	109	68
	<i>Reserverade medel</i>		
	Bolivia	100	135
	SIH	–	12
	Carl Schmidts fond	–	38
	Övriga poster	75	–
		<u>4 089</u>	<u>4 351</u>

Not 15	Ställda säkerheter och eventalförpliktelser	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
<i>Koncernen och Förbundet</i>			
	Ställda säkerheter	Inga	Inga
<i>Koncernen och Förbundet</i>			
	Eventalförpliktelser		
	Garantiåtaganden, PRI, 2% av pensionsskulden	505	488

Not 16	Betalda räntor och erhållen utdelning	<i>2018</i>	<i>2017</i>
<i>Koncernen</i>			
	Erhållen utdelning	2 272	2 213
	Erhållen ränta	2	2
<hr/>			
		<i>2018</i>	<i>2017</i>
<i>Förbundet</i>			
	Erhållen utdelning	2 272	2 213
	Erhållen ränta	–	2

Not 17	Likvida medel	<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
<i>Koncernen</i>			
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel:</i>			
	Banktillgodohavanden	22 269	21 357
		<u>22 269</u>	<u>21 357</u>
<hr/>			
		<i>2018-12-31</i>	<i>2017-12-31</i>
<i>Förbundet</i>			
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel:</i>			
	Banktillgodohavanden	18 770	16 559
		<u>18 770</u>	<u>16 559</u>

Ovanstående poster har klassificerats som likvida medel med utgångspunkten att:

- De har en obetydlig risk för värdefluktuationer.
- De kan lätt omvandlas till kassamedel.
- De har en löptid om högst 3 månader från anskaffningstidpunkten.

Not 18 **Koncernuppgifter**

Inköp och försäljning inom koncernen

Av koncernens totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 1,0% (3%) av inköpen och 0% (2%) av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som koncernen tillhör.

Av förbundets totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 1,0% (3,5%) av inköpen och 0% (2,7%) av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som företaget tillhör.

Not 19 **Nyckeltalsdefinitioner**

Balansomslutning: Totala tillgångar

Soliditet: Totalt eget kapital / Totala tillgångar

Stockholm 2019-04-08

Mattias Lundekvam
förbundsordförande

Jonas Sahlberg
förbundskassör

Susanna Ahlström

Carina Albertsson

Eva Blomquist

Eivor Johansson

Susanne Mattes Gärtner

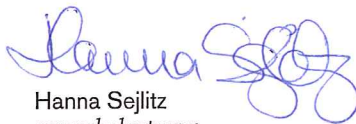
Lena Thorén

Sune Wadenheim

Agneta Österman Lindquist

Hanna Sejlitz
generalsekreterare

Vår revisionsberättelse har lämnats 2019-05-06

KPMG AB

Mikael Käll

Arne Andersson

Birgitta Tell

Revisionsberättelse

Till kongressen i Hörselskadades Riksförbund, org. nr 802004-4510

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för Hörselskadades Riksförbund för år 2018. Föreningens årsredovisning och koncernredovisning ingår på sidorna 37-73 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen och koncernredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderföreningens och koncernens finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dessas finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten Det registrerade revisionsbolagets ansvar samt Den förtroendevalda revisorns ansvar.

Vi är oberoende i förhållande till moderföreningen och koncernen enligt god revisionssed i Sverige. Vi som registrerat revisionsbolag har fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen

Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen och återfinns på sidorna 3-36. Den andra informationen består av verksamhetsberättelsen. Det är styrelsen som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen och koncernredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen och koncernredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att likvidera föreningen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Det registrerade revisionsbolagets ansvar

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av föreningens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.
 - utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
 - inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernredovisningen. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för våra uttalanden.
- Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Den förtroendevalda revisorns ansvar

Vi har att utföra en revision enligt revisionslagen och därmed enligt god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen och koncernredovisningen ger en rättvisande bild av föreningens resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt stadgar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Hörselskadades Riksförbund för år 2018.

Vi tillstyrker att kongressen beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionsmed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderföreningen och koncernen enligt god revisorsmed i Sverige. Vi som registrerat revisionsbolag har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsmed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Som en del av en revision enligt god revisionsmed i Sverige använder det registrerade revisionsbolaget professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaper. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på det registrerade revisionsbolagets professionella bedömning och övriga valda revisorers bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för föreningens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Stockholm den 6 maj 2019

Arne Andersson

Förtroendevald revisor

Birgitta Tell

Förtroendevald revisor

KPMG AB

Mikael Käll

Auktoriserad revisor